Gemeente Rotterdam

Vraagontwikkelingsonderzoek Rotterdam-Rijnmond

Verdiepend onderzoek naar risicofactoren voor zorggebruik

Onderzoek uitgevoerd in opdracht van de samenwerkende gemeenten Jeugdhulp Rijnmond en het programma Decentralisatie Jeugdzorg van de gemeente Rotterdam

Dit rapport is deel van de serie Vraagontwikkelingsonderzoek 2013:

- Verdiepend onderzoek naar jeugd-GGZ, ABWZ-gefinancierde zorg voor jeugd, forensische psychiatrie en AMK
- Verdiepend onderzoek naar risicofactoren en zorggebruik
- Verdiepend onderzoek naar duur, kosten en combinaties van zorg
- Verdiepend onderzoek naar ontwikkeling van zorggebruik, type problematiek, stapeling van zorg en verwijzingen

Samenvatting

Dit rapport is het resultaat van een onderzoek uitgevoerd in opdracht van het Rotterdamse programma Decentralisatie Jeugdzorg en van de Samenwerkende gemeenten Jeugdhulp Rijnmond, in aanvulling op de Startfoto voor Rotterdam en voor de regio Rotterdam-Rijnmond.

Het doel van dit onderzoek is het vergroten van het inzicht in de risicofactoren die van invloed zijn op jeugdhulpgebruik. Dit levert kennis op die de gemeente kan helpen om het gesprek met SCP/Cebeon aan te gaan over het toekomstige Verdeelmodel voor de jeugdhulp dat in 2016 gaat gelden. Ook levert het kennis op die relevant is voor de benadering van specifieke doelgroepen in de jeugdketen.

De onderzoeksvragen van het VOO1-Verdeelmodel onderzoek zijn:

1. In hoeverre zijn de risicofactoren van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en Cebeon aanwezig en verdeeld in de regio Rotterdam-Rijnmond? (geslacht, etnische achtergrond, opleidingsniveau, gezinssamenstelling, inkomen)
2. In hoeverre zijn de risicofactoren van het SCP verklarend voor zorggebruik en zorgzwaarte/zorgkosten in de regio Rotterdam-Rijnmond?
3. Leidt het hanteren van de Cebeon risicofactoren[1] tot een betere verklaring (dan het SCP model) voor het zorggebruik en zorgzwaarte/zorgkosten binnen de regio Rotterdam-Rijnmond? (differentiatie in subgroepen naar etnische achtergrond en gezinssamenstelling)
4. In welke mate leidt cumulatie van risicofactoren tot meer zorggebruik, zwaardere en duurdere zorg? Is er een non-lineair verband[2]?
5. Welke aanvullende factoren aanwezig in bestaande registraties hangen samen met zorggebruik en zorgzwaarte/zorgkosten en kunnen gebruikt worden voor een betere voorspelling van het zorggebruik?

Gegevensverzameling en data-analyse
Het onderzoek is gebaseerd op gegevens uit registratiesystemen van jeugdhulpaanbieders die geïndiceerde jeugdhulp aanbieden (Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdbescherming, jeugdreclassering, Jeugdzorg Plus tot 23 jaar) alsmede op declaratiegegevens van GGZ-ZVW en AWBZ-gefinancierde zorg (bronnen: APE en Vektis tot 18 jaar). Deze gegevens betreffen cliënten die in 2010 en/of 2011 een beroep hebben gedaan op het jeugdhulpaanbod en gaan over cliëntkenmerken, type jeugdhulp, zwaarte van de jeugdhulp en kosten. Bij AWBZ-ZIN gaat het om cijfers uit 2012. De gegevens van de jeugdhulpaanbieders zijn op individueel niveau verzameld en versleuteld (gepseudonimiseerd).

De gegevens uit de bestanden van de jeugdhulpaanbieders werden gecombineerd met gegevens van het CBS op wijkniveau en gepseudonimiseerde GBA gegevens van de gemeente Rotterdam op wijk- en individueel niveau.

[1] Het Cebeon heeft in 2008 een quick scan verricht naar de indicatoren in het ramings- en verdeelmodel van het SCP. Volgens het Cebeon had het SCP onvoldoende rekening gehouden met differentiatie naar relevante subgroepen (niet-westers allochtonen en éénoudergezinnen) en het samenspel van risicofactoren. Hierdoor wordt onvoldoende rekening gehouden met regionale verschillen in de vertegenwoordiging van deze subgroepen en in hoeverre er sprake is van beschermende factoren (Cebeon, 2008).
[2] Kinderen uit gezinnen met meer risicofactoren hebben over het algemeen meer problemen wat kan leiden tot een hoger jeugdhulpgebruik. De vraag is of deze risicofactoren elkaar ook versterken, zodat het gezamenlijk effect groter is, oftewel één plus één is drie. Dit wordt ook wel exponentiële cumulatie genoemd. Bij een lineair verband is één plus één twee.

Voor de analyses naar risicofactoren voor jeugdhulpgebruik op wijkniveau werd het aantal kinderen in jeugdhulp in een wijk als percentage van het totaal aantal jeugdigen in een wijk vergeleken met het voorkomen van bepaalde risicofactoren in die wijk. Op dezelfde manier zijn de kosten als percentage van het totaal aantal jeugdigen in een wijk vergeleken met het voorkomen van bepaalde risicofactoren in die wijk. De hoogte van de kosten geven een indicatie van de zwaarte van de zorg.

De analyses op wijkniveau zijn uitgevoerd voor de regio Rotterdam Rijnmond (inclusief Rotterdam) en de gemeente Rotterdam. Analyses op individueel niveau (kindniveau) zijn alleen uitgevoerd voor de gemeente Rotterdam.

Bij het (oude) ramings- en verdeelmodel voor de provinciaal gefinancierde jeugdzorg van het SCP zijn op basis van een onderzoek onder kinderen en ouders vijf significante risicofactoren onderscheiden voor opvoedings- en opgroeiproblemen. De vijf factoren van het SCP zijn:
-kind is een jongen
-kind is laag opgeleid[3]
-gezin is niet-westers allochtoon
-gezin heeft één ouder
-gezin heeft een laag inkomen

Deze vijf factoren zijn getoetst voor hun samenhang met de verschillende vormen van jeugdhulp op wjikniveau. Als er samenhang is tussen jeugdhulpgebruik en bijvoorbeeld het percentage niet-westers allochtonen in een wijk, betekent dit echter niet dat de betreffende niet-westers allochtonen ook (meer) jeugdhulp gebruiken. Het betekent wel dat er in dit soort wijken meer jeugdhulp gebruikt wordt.

Ook is op individueel niveau onderzocht of deze factoren leiden tot een grotere kans op jeugdhulpgebruik. Hierbij gaat het dus wel om kinderen die jeugdhulp ontvangen.

Daarnaast zijn nog andere factoren getoetst, waaronder woningwaarde, leefbaarheid van een wijk (Leefbaarometer) en gezondheid (Gezondheidsmonitor).

Belangrijkste resultaten

Verdeling van risicofactoren over de gemeenten
De risicofactoren van het SCP/Cebeon (geslacht, herkomst, opleidingsniveau, gezinssamenstelling en inkomen) uit het ''oude'' Verdeelmodel voor de provinciaal gefinancierde jeugdzorg zijn in wisselende mate aanwezig in de regio Rotterdam Rijnmond. Het aantal niet-westers allochtonen is relatief hoog in Rotterdam en Schiedam en laag in Bernisse, Brielle, Westvoorne en Goeree-Overflakkee. Jeugdigen met een lage opleiding wonen met name in Rotterdam, Schiedam en Spijkenisse. In de gemeenten Rotterdam, Schiedam en Capelle aan de IJssel bestaat een relatief groot deel van de huishoudens uit eenoudergezinnen. Een laag inkomen (onder inkomensontvangers) komt met name voor in Rotterdam en Goeree-Overflakkee.

[3] Laag opleidingsniveau is bij deze analyses gedefinieerd als speciaal onderwijs, praktijkonderwijs, kader en basis beroepsgerichte leerweg op het VMBO, leerwegondersteunend onderwijs en niveau 1 en 2 van het MBO.

Invloed van de risicofactoren uit het Verdeelmodel van het SCP
De risicofactoren uit het ''oude'' Verdeelmodel van het SCP zijn in verschillende mate van invloed op het zorggebruik. Het gaat om: geslacht (jongen), lage opleiding van het kind, gezin is niet-westers allochtoon, eenoudergezin, gezin met een laag inkomen.

Het percentage **jongens** (of mannen, voor de regio) in de wijk hangt samen met het gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp, jeugd-GGZ en jeugd-AWBZ en op het totale jeugdhulpgebruik op wijkniveau, zowel in de regio als in Rotterdam. In Rotterdam hangt het percentage jongens ook samen met jeugdbescherming (in de regio niet). Bij al deze vormen van jeugdhulp hangt het percentage jongens in een wijk samen met meer jeugdhulpgebruik. Bij de kosten is de samenhang hetzelfde. Echter, het percentage jongens is geen factor bij de kosten van jeugd-GGZ, in tegenstelling tot het jeugdhulpgebruik. Op individueel (kind)niveau hebben Rotterdamse jongens een hogere kans om in alle vormen van jeugdhulp terecht te komen, behalve bij jeugdbescherming.

Het percentage **jeugdigen met een lage opleiding** in de wijk hangt niet samen met jeugdhulpgebruik noch met kosten van jeugdhulp in de wijk. Dit heeft vermoedelijk met de kleine verschillen van deze factor tussen wijken te maken. Op individueel niveau hebben Rotterdamse jeugdigen met een lage opleiding echter wel veel meer kans om in alle vormen van jeugdhulp terecht te komen. Dit geldt zeer sterk voor de jeugdreclassering en zoals verwacht voor de LVB (zes keer meer kans dan jeugdigen met een hoge opleiding).

Het percentage **niet-westers allochtonen** in de wijk hangt samen met het gebruik van jeugdreclassering, jeugd-GGZ en het totale jeugdhulpgebruik op wijkniveau, zowel in de regio als in Rotterdam. Een hoog percentage niet-westerse allochtonen in een wijk hangt samen met een hoog aantal jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel. Voor jeugd-GGZ en het totale jeugdhulpgebruik geldt het omgekeerde: een hoog percentage niet-westerse allochtonen in een wijk hangt samen met een laag gebruik van jeugd-GGZ en een laag gebruik van de totale jeugdhulp. Wat betreft de kosten is het beeld echter anders. Er is geen verband tussen het percentage niet-westerse allochtonen in een wijk en de kosten van jeugd-GGZ. Een hoog percentage niet-westerse allochtonen hangt daarentegen wel samen met hogere kosten van jeugdbescherming in Rotterdam en met lagere kosten van Jeugd- en Opvoedhulp in de regio. Op individueel niveau hebben niet-westers allochtone jeugdigen in Rotterdam een hogere kans om in jeugdbescherming en jeugdreclassering terecht te komen (het zgn. ''gedwongen kader'') en een lagere kans om in jeugd-GGZ terecht te komen.

Het percentage **éénoudergezinnen** in de wijk hangt samen met het gebruik van alle vormen van jeugdhulp in de regio. In Rotterdam is de invloed van deze risicofactor beperkt tot de jeugdreclassering, de jeugd-GGZ en het totale jeugdhulpgebruik. Bij de kosten is het verband afwezig bij de kosten van jeugdbescherming, jeugd-GGZ en AWBZ-PGB in de regio. Dus deze hangen niet samen met de factor eenoudergezinnen. Op individueel niveau hebben Rotterdamse kinderen uit eenoudergezinnen meer kans om in alle vormen van jeugdhulp terecht te komen, vooral in Jeugd- en Opvoedhulp en in jeugdbescherming.

Het percentage **inkomensontvangers met een laag inkomen** hangt in de regio samen met het gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdreclassering, jeugd-AWBZ en het totale jeugdhulpgebruik. In Rotterdam is het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen alleen van invloed op jeugd-GGZ, AWBZ-PGB en het totale jeugdhulpgebruik. In alle gevallen hangt een hoog percentage inkomensontvangers met een laag inkomen in een wijk samen met een hoog jeugdhulpgebruik. Bij de kosten hangt deze risicofactor alleen samen met de kosten van AWBZ-gefinancierde zorg en de kosten van het totale jeugdhulpgebruik in de regio. In Rotterdam hangt het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen alleen samen met de kosten van AWBZ-PGB zorg en de kosten van het totale jeugdhulpgebruik. De factor laag inkomen is niet op individueel niveau getoetst, omdat inkomensgegevens niet beschikbaar waren in het GBA bestand. Wel is de WOZ waarde als een alternatief voor inkomen getoetst. Rotterdamse kinderen die in een woning met een lage WOZ waarde wonen bleken meer kans te lopen om in Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering terecht te komen. Het is echter mogelijk dat een dergelijk verband tussen lage WOZ waarde en jeugdhulp niet voor heel Nederland zal gelden, omdat de gemiddelde WOZ waarde sterk verschilt tussen gemeenten.

Een **conclusie** uit het bovenstaande is dat de vijf risicofactoren van het ‘’oude’’ Verdeelmodel van SCP veel van het huidige jeugdhulpgebruik verklaren, op wijkniveau en op individueel niveau. Alleen laag opleidingsniveau van het kind is een risicofactor die op wijkniveau weinig invloed heeft; op individueel niveau heeft deze echter wel degelijk (veel) invloed. Er blijken grote verschillen in de mate van samenhang van risicofactoren met jeugdhulpgebruik tussen de verschillende domeinen (Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdbescherming etc.).

Opvallend is dat op wijkniveau de risicofactoren in Rotterdam veel meer van de variantie in het jeugdhulpgebruik verklaren dan in de regio (62% vs. 18%). Ook bij de kosten verklaren de factoren in Rotterdam meer van de variantie dan in de regio (46% vs. 20%). Dit heeft mogelijk te maken met kleinere aantallen in de regio, waarmee toevalligheid een grotere rol speelt.

Risicofactoren, gemeentegrootte en jeugdhulpgebruik

Het Cebeon pleit voor het meenemen van het samenspel tussen de verschillende risicofactoren en de grootte van de gemeente. In hoeverre leidt de aanwezigheid van een risicofactor in een grote gemeente tot meer zorggebruik dan in een kleinere gemeente? Om deze vraag te beantwoorden zijn de complete modellen voor jeugdhulpgebruik en de –kosten vergeleken naar gemeentegrootte. Er is een indeling gemaakt naar kleine (minder dan 50.000 inwoners), middelgrote (50.000-100.000 inwoners) en grote gemeenten (meer dan 100.000). Uit de analyses voor totaal zorggebruik en per type zorg bleek gemeentegrootte geen risicofactor voor jeugdhulpgebruik. Wel bleek dat het percentage jongens/mannen in een grote gemeente meer invloed heeft op jeugdhulpgebruik en -kosten dan in middelgrote en kleine gemeenten. Daarnaast zagen we dat het percentage eenoudergezinnen in middelgrote gemeenten een kleinere invloed heeft op jeugdhulpgebruik dan in grote gemeenten. Eenoudergezinnen in kleine en middelgrote gemeenten ontvangen mogelijk meer hulp uit de omgeving of wonen dichter bij familie.

Differentiatie naar subgroepen
Een tweede punt van kritiek van het Cebeon op het SCP model betrof de differentiatie naar subgroepen binnen de groep niet-westers allochtonen. Voor de diverse etnische groepen is op individueel niveau nagegaan of deze een verhoogde kans geven op zorggebruik. Analyses voor Rotterdam laten zien dat de kans op jeugdhulpgebruik varieert tussen de diverse niet-westerse allochtone groepen; sommige groepen hebben meer kans om in jeugdhulp terecht te komen dan andere. Voor alle subgroepen geldt dat het risico op een jeugdreclasseringsmaatregel hoger is ten opzichte van autochtone jeugdigen. Met name bij de Kaapverdiaanse en de Antilliaanse groep zijn de risico's hoog. Ook voor de maatregel jeugdbescherming geldt -met uitzondering van de Turkse en Kaapverdiaanse groep- dat het risico hoger is vergeleken met autochtone jeugdigen. De Turkse groep heeft een lagere kans op gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp, jeugd-GGZ en zorg voor de jeugd-LVB. Voor de GGZ geldt voor alle niet-westers allochtone groepen een lager risico op zorggebruik, bij jeugd-LVB zorg geldt dit voor sommige groepen.

Cumulatie van risicofactoren
Kinderen uit gezinnen met meer risicofactoren hebben over het algemeen meer problemen wat kan leiden tot een hoger zorggebruik. De vraag is of deze risicofactoren elkaar ook versterken, zodat het gezamenlijk effect groter is, oftewel één plus één is drie. Dit wordt ook wel exponentiële cumulatie genoemd. Met behulp van de data voor jeugdhulpgebruik en -kosten van zorginstellingen en de GBA gegevens van de gemeente Rotterdam zijn hiervoor enige analyses uitgevoerd. Deze analyses zijn uitgevoerd voor het totale jeugdhulpgebruik op kindniveau. Bij de AWBZ-gefinancierde hulp waren alleen gegevens beschikbaar over LVB zorg voor jeugd. Risicofactoren die zijn meegenomen zijn: geslacht (jongen), herkomst (niet-westers allochtoon), gezinssamenstelling (éénoudergezin), laag opleidingsniveau van het kind en lage WOZ waarde. Geanalyseerd is hoe het percentage jeugdigen met een, twee, drie, vier of vijf risicofactoren en jeugdhulpgebruik toeneemt en of de verschillen in percentages significant zijn.

De resultaten van bovenstaande analyse op kindniveau duiden op exponentiële cumulatie; vooral bij vier en vijf risicofactoren loopt het jeugdhulpgebruik sterk op, van 8% bij drie factoren tot 19% bij vijf risicofactoren. Daarnaast neemt de kans op zorg ook meer dan lineair toe bij drie of meer risicofactoren.

Eenzelfde analyse op kindniveau voor de kosten per jeugdige in zorg leidt echter niet tot een duidelijk exponentieel verband. De kosten per jeugdige in zorg nemen toe bij meer risicofactoren, echter de kosten nemen pas bij vier risicofactoren sterk toe.

Uit analyses op wijkniveau waarbij combinaties van wijkkenmerken zijn getoetst, zijn er geen aanwijzingen voor exponentiële cumulatie.

Extra factoren, niet afkomstig uit het Verdeelmodel van het SCP
Voor dit factsheet is het jeugdhulpgebruik ook gerelateerd aan de hoogte van de WOZ waarde. Deze factor bleek op wijkniveau echter sterk samen te hangen met het percentage niet-westers allochtonen. Deze is verder niet gebruikt in de analyses op wijkniveau. Op individueel niveau bleek een lage woningwaarde echter invloed te hebben op de kans op jeugdhulpgebruik in Rotterdam, voor Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering.

Daarnaast is getoetst op het effect van de leefbaarheidskenmerken van wijken van de landelijke Leefbaarometer op jeugdhulpgebruik op wijkniveau.

Hieruit bleek dat alleen de Leefbaarometer dimensies woningvoorraad en sociale samenhang iets bijdragen aan de verklaring van het jeugdhulpgebruik in de regio Rotterdam-Rijnmond. Een betere woningvoorraad hangt samen met minder jeugdhulpgebruik; een betere sociale samenhang hangt samen met meer jeugdhulpgebruik. Dit laatste is verrassend, omdat dit betekent dat in wijken met een betere sociale samenhang (bijv. wijken met veel eigenaar-bewoners en weinig verhuizingen) het jeugdhulpgebruik groter is. De overige dimensies van de Leefbaarometer dragen niet significant bij aan de verklaring van het totale jeugdhulpgebruik in de regio Rotterdam Rijnmond. Bij de kosten was alleen de dimensie woningvoorraad een significante factor. Hoe beter de woningvoorraad in een wijk, hoe lager de kosten van jeugdhulpgebruik.

Ook is getoetst op de relatie van jeugdhulpgebruik met aspecten van de Gezondheidsmonitor (ervaren gezondheid, chronische aandoeningen, depressie, overmatig alcoholgebruik en huiselijk geweld). Hieruit bleek dat de meeste aspecten van de Gezondheidsmonitor niet significant bijdroegen aan de verklaring van het jeugdhulpgebruik en de -kosten in Rotterdam en in de regio, na correctie voor de risicofactoren uit het ''oude'' Verdeelmodel (geslacht, herkomst, opleidingsniveau, gezinssamenstelling en inkomen). Alleen het hebben van een chronische aandoening speelde een rol in de regio Rotterdam-Rijnmond: hoe hoger het percentage 18- tot 60-jarigen met een chronische aandoening, hoe lager het jeugdhulpgebruik onder jeugdigen. Voor Rotterdam werd eenzelfde verband gevonden tussen het jeugdhulpgebruik en overmatig alcoholgebruik: hoe hoger het percentage 18- tot 60-jarigen dat overmatig alcohol gebruikt, hoe lager het jeugdhulpgebruik. Er is geen duidelijke verklaring voor deze gevonden verbanden.

Vergelijking met het SCP rapport Terecht in de jeugdzorg

Het SCP heeft in januari 2013 een rapport uitgebracht, *Terecht in de jeugdzorg*, waarin de resultaten van een onderzoek naar problematiek, zorggebruik en achtergrondkenmerken van ouders en kinderen worden gepresenteerd. Basis hiervan is een grootschalige enquête onder 25.000 ouders. Ongeveer 10% van deze ouders hadden een kind in geïndiceerde zorg.

Er zijn veel overeenkomsten tussen de uitkomsten van het SCP rapport (OJO onderzoek) en het VOO onderzoek, zeker bij de analyses op individueel niveau. Er doen zich alleen verschillen voor bij de factoren herkomst, gezinssamenstelling en inkomen. Volgens het SCP gebruiken niet-westers allochtone gezinnen meer provinciaal-gefinancierde jeugdzorg. Op individueel niveau vinden wij in het VOO onderzoek dat niet-westers allochtone jeugdigen een hogere kans op jeugdbescherming en jeugdreclassering (gedwongen kader) hebben. Voor Jeugd- en Opvoedhulp was het verband niet significant.

Eenoudergezinnen gebruiken minder jeugd-GGZ volgens het SCP. Uit dit onderzoek blijkt dat in wijken met veel éénoudergezinnen het gebruik van alle jeugdhulp groter is, ook van jeugd-GGZ. Op individueel niveau hebben kinderen uit eenoudergezinnen ook meer kans om in jeugd-GGZ terecht te komen.

Volgens het SCP gebruiken gezinnen met een laag inkomen minder jeugd-GGZ. In dit rapport zien we voor de gemeente Rotterdam op wijkniveau het omgekeerde: daar hangt een hoog percentage inkomensontvangers met een laag inkomen samen met een hoog gebruik van jeugd-GGZ.

De cumulatie in jeugdhulpgebruik die in dit VOO onderzoek is gevonden bij de analyses op kindniveau lijkt in tegenspraak met het SCP rapport Terecht in de jeugdzorg (2013) dat stelt dat een opeenstapeling van risicofactoren niet samenhangt met ernstige problematiek, als rekening wordt gehouden met de bijdragen van de afzonderlijke risicofactoren. In dit rapport is cumulatie echter getoetst voor jeugdhulpgebruik, door het SCP voor problematiek.

Aanbevelingen
Dit onderzoek heeft geleid tot een aantal aanbevelingen.
Aangeraden wordt dat het SCP/Cebeon bij de ontwikkeling van het nieuwe Verdeelmodel voor de jeugdhulp rekening houden met de vijf risicofactoren, die in dit onderzoek geanalyseerd zijn. Wel is er een kanttekening voor wat betreft niet-westers allochtone jeugdigen en gezinnen.

Het SCP/Cebeon willen het nieuwe Verdeelmodel meer baseren op de vraag naar jeugdhulp (lees: problematiek) dan op het gebruik. Volgens het SCP rapporteren niet-westers allochtone ouders minder problemen in de opvoeding. Dit wil echter niet zeggen, dat deze ouders in werkelijkheid geen problemen hebben. Bij niet-westers allochtone kinderen en jongeren is volgens literatuur een grote latente zorgvraag en worden veel barrières ervaren in het vragen om hulp. Met de decentralisatie en laagdrempelige jeugdhulp via wijkteams is de verwachting dat de drempel voor niet-westers allochtone jeugdigen zal verminderen en het jeugdhulpgebruik zal toenemen. Aangeraden wordt dat de gemeenten van de Rijnmond regio met het SCP bespreken hoe rekening wordt gehouden in het Verdeelmodel met deze latente vraag van niet-westers allochtone jeugdigen en gezinnen.

Uit dit onderzoek blijkt dat in wijken met veel inkomensontvangers met een laag inkomen het jeugdhulpgebruik vaak hoog is, met name bij Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdreclassering en jeugd-AWBZ. Laagopgeleide ouders gebruiken volgens het SCP ook meer zorg (Jeugd- en Opvoedhulp en LVB), maar rapporteren minder problemen. Ook hier is wordt aangeraden om met het SCP te bespreken om hiermee rekening te houden in het nieuwe Verdeelmodel.

Voor de verdeling van de jeugdhulpbudgetten over wijken kunnen de gemeenten gebruik maken van de regressievergelijking die de samenhang van de verschillende risicofactoren met de kosten van jeugdhulpgebruik aangeven.

De gegevens over de kans op jeugdhulpgebruik op individueel (kind)niveau zijn relevant voor de inrichting van het nieuwe jeugdstelsel, met name als uitgangspunt voor preventie. Aangeraden wordt om gericht beleid te voeren naar type wijk en type doelgroep, zodat via preventieve jeugdhulp een deel van de problematiek kan worden opgevangen. Speciale aandacht is daarbij gewenst voor eenoudergezinnen, gezinnen met lage inkomens, niet-westers allochtone gezinnen en specifieke problematiek van laagopgeleide jongeren en jongens in het algemeen.

Inhoudsopgave

1. Inleiding **12**
1.1 Verdeling van risicofactoren in de regio Rotterdam Rijnmond 13

2. Risicofactoren en jeugdhulpgebruik **18**
2.1 Inleiding 18
2.2 Risicofactoren en Jeugd en Opvoedhulp 20
2.3 Risicofactoren en jeugdbescherming 23
2.4 Risicofactoren en jeugdreclassering 24
2.5 Risicofactoren en jeugd-GGZ 26
2.6 Risicofactoren en jeugd-AWBZ 28
2.7 Totale jeugdhulpgebruik en risicofactoren 32
2.8 Risicofactoren en de kans op jeugdhulpgebruik op individueel niveau 35

3. Risicofactoren, differentiatie naar gemeentegrootte en herkomstland **37**
3.1 Relatie tussen risicofactoren, gemeentegrootte en jeugdhulpgebruik 37
3.2 Differentiatie naar subgroepen binnen niet-westers allochtonen 38

4. Cumulatie van risicofactoren en jeugdhulpgebruik **40**

5. Overige risicofactoren en jeugdhulpgebruik **44**
5.1 Woningwaarde 44
5.2 Leefbaarometer 44
5.3 Gezondheidsmonitor 46

Conclusies en aanbevelingen **48**

Literatuur 58
Bijlage 1 Lijst met deelnemende zorgaanbieders (cliëntgegevens) 59

1. Inleiding

Met het oog op de decentralisatie van de jeugdzorg hebben gemeenten in de regio Rotterdam Rijnmond behoefte aan informatie over aard en omvang van de zorgvraag en het zorggebruik van jeugdigen (0 tot 23 jaar). In de Startfoto werden gegevens over zorggebruik, kosten en financieringsstromen in beeld gebracht voor de (deel)gemeenten in de regio. In dit rapport wordt informatie gegeven over factoren die van invloed zijn op zorggebruik en zorgkosten. Dit levert inzichten op die nodig zijn voor het beoordelen van het ramings- en verdeelmodel van jeugdzorgmiddelen[4] en het efficiënter en effectiever indelen van de jeugdketen.

Dit rapport is bedoeld voor gemeenteambtenaren en beleidsmedewerkers jeugd uit de regio Rotterdam Rijnmond, alsmede andere betrokken bij de decentralisatie van de jeugdzorg.

In dit rapport staat de volgende doelstelling centraal: het vergroten van het inzicht in de risicofactoren die van invloed zijn op jeugdhulpgebruik.

De onderzoeksvragen hierbij zijn:

6. In hoeverre zijn de risicofactoren van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en Cebeon aanwezig en verdeeld in de regio Rotterdam-Rijnmond? (geslacht, etnische achtergrond, opleidingsniveau, gezinssamenstelling, inkomen)
7. In hoeverre zijn de risicofactoren van het SCP verklarend voor zorggebruik en zorgzwaarte/zorgkosten in de regio Rotterdam-Rijnmond?
8. Leidt het hanteren van de Cebeon risicofactoren[5] tot een betere verklaring (dan het SCP model) voor het zorggebruik en zorgzwaarte/zorgkosten binnen de regio Rotterdam-Rijnmond? (differentiatie in subgroepen naar etnische achtergrond en gezinssamenstelling)
9. In welke mate leidt cumulatie van risicofactoren tot meer zorggebruik, zwaardere en duurdere zorg? Is er een non-lineair verband?
10. Welke aanvullende factoren aanwezig in bestaande registraties hangen samen met zorggebruik en zorgzwaarte/zorgkosten en kunnen gebruikt worden voor een betere voorspelling van het zorggebruik?

[4] In opdracht van VWS heeft het SCP in 2009 een ramings- en verdeelmodel gemaakt over de verwachte ontwikkelingen in het gebruik van de jeugdzorg en de verdeling van middelen over de regio's (SCP, 2009). In 2012/2013 werkt het SCP samen met Cebeon aan een verbeterde versie.

[5] Het Cebeon heeft in 2008 een quick scan verricht naar de indicatoren in het ramings- en verdeelmodel van het SCP. Volgens het Cebeon had het SCP onvoldoende rekening gehouden met differentiatie naar relevante subgroepen (niet-westers allochtonen en eenoudergezinnen) en het samenspel van risicofactoren. Hierdoor wordt onvoldoende rekening gehouden met regionale verschillen in de vertegenwoordiging van deze subgroepen en in hoeverre er sprake is van beschermende factoren (Cebeon, 2008).

Het onderzoek is gebaseerd op gegevens uit registratiesystemen van jeugdhulpaanbieders die geïndiceerde jeugdhulp aanbieden (jeugd- en opvoedhulp, jeugdbescherming, jeugdreclassering, jeugdzorg plus tot 23 jaar) alsmede op declaratiegegevens van GGZ-ZVW en AWBZ-gefinancierde zorg (bronnen: APE en Vektis tot 18 jaar). Deze gegevens betreffen cliënten die in 2010 en/of 2011 een beroep hebben gedaan op het jeugdhulpaanbod en gaan over cliëntkenmerken, type jeugdhulp, zwaarte van de jeugdhulp en kosten. Bij AWBZ-ZIN gaat het om cijfers uit 2012.

De gegevens van de jeugdhulpaanbieders zijn op individueel niveau verzameld en versleuteld. In Bijlage 1 staat een lijst met aanbieders die hebben deelgenomen. De gegevens uit de bestanden van de jeugdhulpaanbieders werden gecombineerd met gegevens van het CBS op wijkniveau en gepseudonimiseerde GBA gegevens van de gemeente Rotterdam op wijk- en individueel niveau.

1.1 Verdeling van risicofactoren in de regio Rotterdam Rijnmond

In deze paragraaf staat de volgende onderzoeksvraag centraal:
'In hoeverre zijn de risicofactoren van het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) en Cebeon aanwezig en verdeeld in de regio Rotterdam Rijnmond? (geslacht, etnische achtergrond, opleidingsniveau, gezinssamenstelling, inkomen)'

Bij het (oude) ramings- en verdeelmodel voor de provinciaal gefinancierde jeugdzorg van het SCP zijn op basis van een onderzoek onder kinderen en ouders vijf significante risicofactoren onderscheiden voor opvoedings- en opgroeiproblemen. Op kindniveau gaat het om jongens en om jeugdigen met een laag opleidingsniveau. Op gezinsniveau gaat het om jeugdigen uit eenoudergezinnen, uit gezinnen van niet-westerse herkomst en uit gezinnen met een laag inkomen (SCP, 2009).

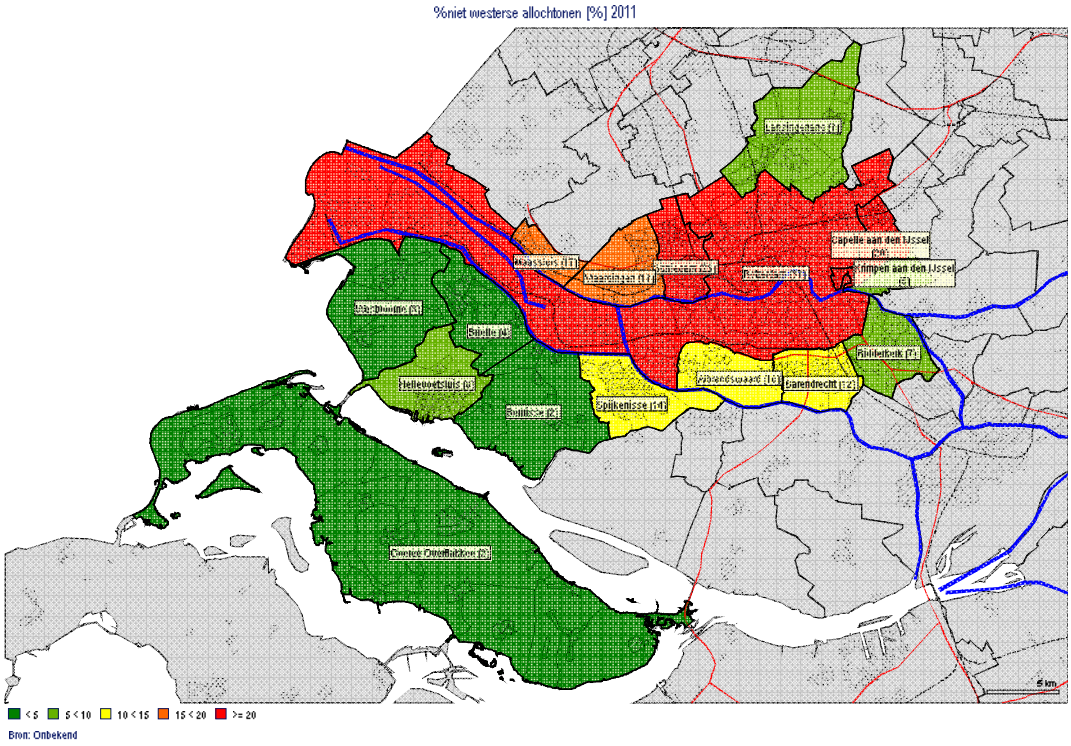
In onderstaande geografische kaarten is te zien hoe de risicofactoren van het SCP zijn verdeeld over de gemeenten in de regio Rotterdam Rijnmond. De gegevens over herkomstland (% niet-westerse allochtonen), opleidingsniveau van het kind (% laag opgeleid[6]), gezinssamenstelling (% eenoudergezinnen) en inkomen (% inkomensontvangers met een laag inkomen[7]) zijn gebaseerd op gegevens van het CBS over het jaar 2011. In de kaarten heeft elke gemeente een kleur, afhankelijk van de hoogte van het percentage van de risicofactor in de betreffende gemeente. Het percentage jongens in de gemeenten (niet weergegeven in een kaart) varieert tussen de 50 en 53%.

In onderstaande vier figuren is te zien dat het aantal niet-westers allochtonen relatief hoog is in Rotterdam en Schiedam en laag in Bernisse, Brielle en Westvoorne. Jongeren met een lage opleiding wonen met name in Rotterdam, Schiedam en Spijkenisse. In de gemeenten Rotterdam, Schiedam en Capelle aan den IJssel bestaat een relatief groot deel van de huishoudens uit eenoudergezinnen. Het gemiddeld inkomen is relatief laag in Rotterdam en Goeree-Overflakkee[8].

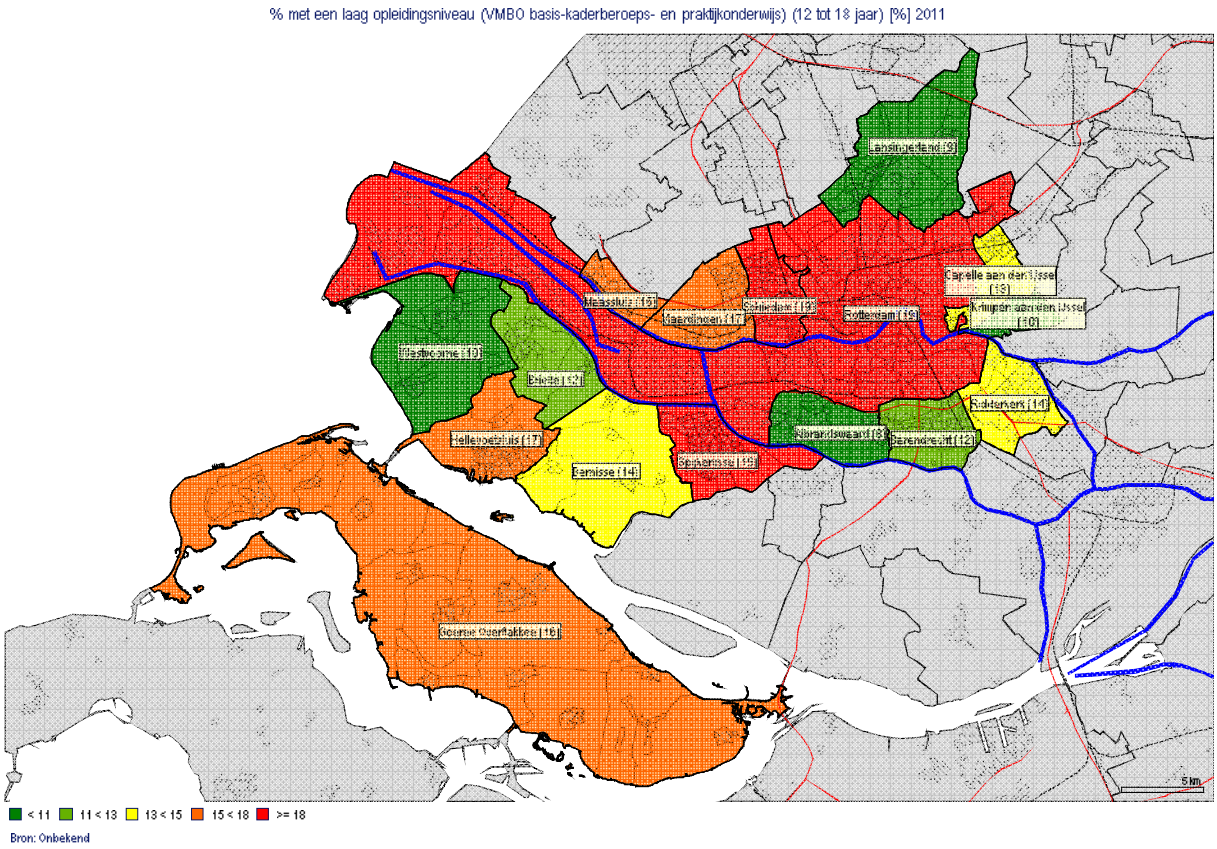
[6] Laag opleidingsniveau is gedefinieerd als het percentage leerlingen voortgezet onderwijs (12- tot 18-jarigen) dat praktijkonderwijs volgt of de basis- of kaderberoepsgerichteleerweg op het VMBO.

[7] Een laag gezinsinkomen is volgens het CBS een inkomen met een lagere koopkracht dan 9.346 euro per jaar.

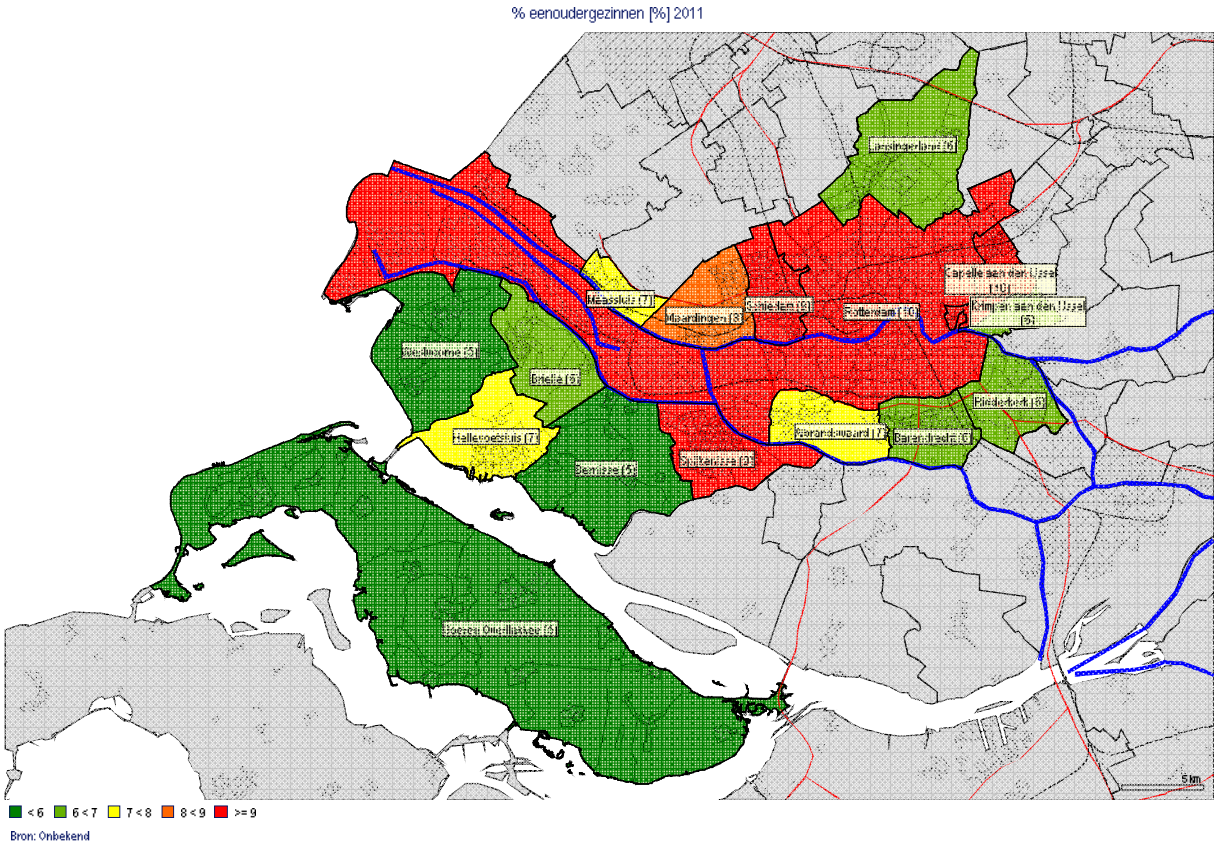
[8] De percentages bij de gemeenten Dirksland, Goedereede, Middelharnis en Oostflakkee zijn het gemiddelde percentage voor de gemeente Goeree Overflakkee. Per 1 januari 2013 zijn deze vier gemeenten namelijk samengevoegd tot de gemeente Goeree Overflakkee.

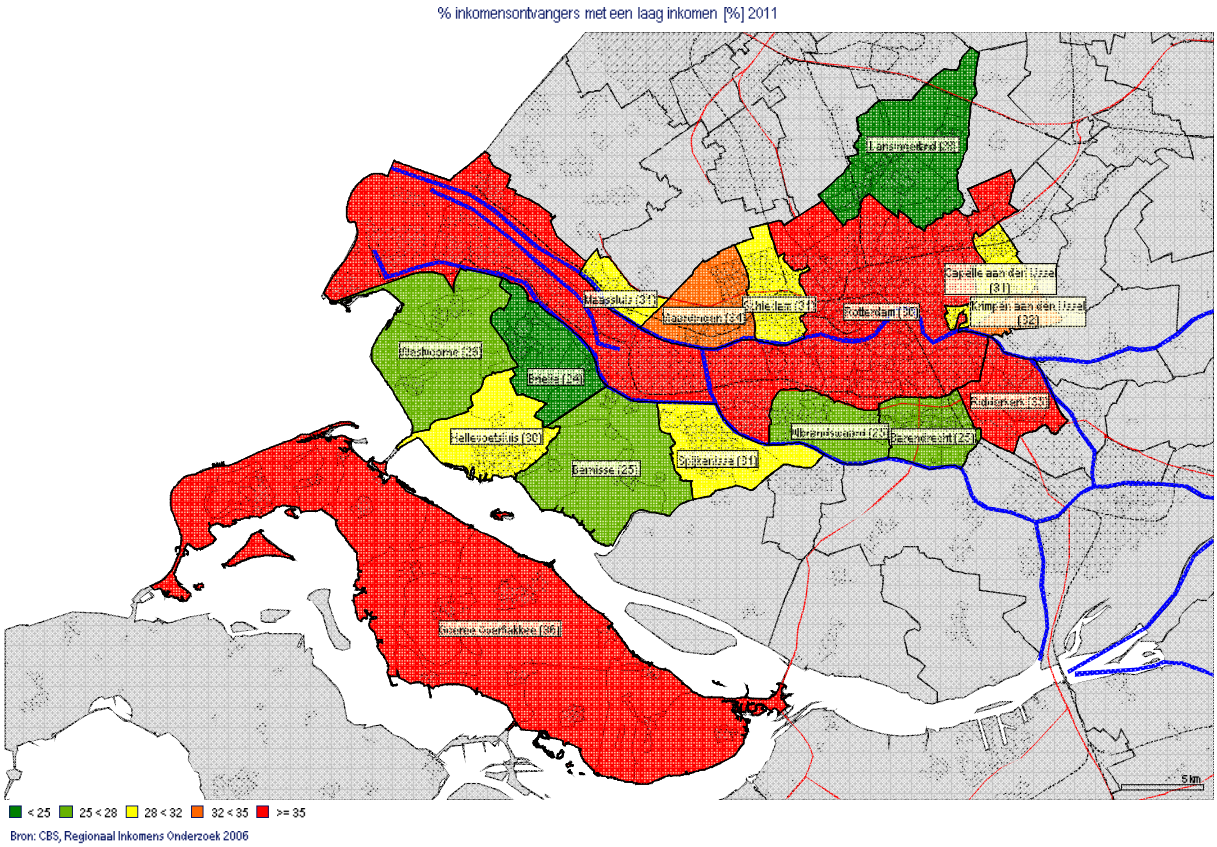
Figuur 1 Percentage niet-westers allochtonen van de totale bevolking naar gemeente, 2011

Figuur 2 *Percentage jongeren (12-18 jaar) met een laag opleidingsniveau naar gemeente t.o.v. het totaal aantal jongeren, 2011*

Figuur 3 Percentage eenoudergezinnen t.o.v. het totaal aantal huishoudens naar gemeente, 2011

Figuur 4 Percentage inkomensontvangers met een laag inkomen naar gemeente, 2011

2. Risicofactoren en jeugdhulpgebruik

2.1 Inleiding

In deze sectie worden de resultaten van de analyses voor het verband tussen risicofactoren en jeugdhulpgebruik en –kosten gepresenteerd. Het gaat daarbij om de volgende onderzoeksvraag: *'In hoeverre zijn de risicofactoren van het SCP verklarend voor zorggebruik en zorgzwaarte/zorgkosten in de stadsregio Rotterdam?'*

De vijf factoren uit oude Verdeelmodel van SCP:
-kind is een jongen
-kind is laag opgeleid[9]
-gezin is niet-westers allochtoon
-gezin heeft één ouder
-gezin heeft een laag inkomen

Deze vijf factoren uit het oude Verdeelmodel van het SCP verklaarden volgens onderzoek van het SCP ruim 9% van de kans dat een jeugdige al dan niet een risicojeugdige is op basis van de behoefte aan zorg (Stevens, 2009, p. 98).

De analyses zijn merendeels op wijkniveau uitgevoerd. Daarbij worden het aantal kinderen in jeugdhulp in een wijk als percentage van het totaal aantal jeugdigen in een wijk vergeleken met het voorkomen van bepaalde risicofactoren in die wijk (bijv. het percentage niet-westers allochtonen). De cijfers over jeugdhulpgebruik zijn hiervoor gekoppeld aan gegevens van het CBS op postcode 4 niveau. Het gaat hierbij dus alleen om de cijfers van de postcode die de wijk bepalen en niet om de letters.

We vergelijken tevens de kosten van jeugdhulpgebruik met het voorkomen van bepaalde risicofactoren in die wijk. Met dit laatste willen we inzichtelijk maken of bepaalde wijkkenmerken (bijv. veel lage inkomens) ook samenhangen met hogere kosten van jeugdhulpgebruik in de wijk. De hoogte van de kosten geven een indicatie van de zwaarte van de zorg.

In de analyses is een onderscheid gemaakt tussen de regio Rotterdam-Rijnmond en de gemeente Rotterdam. Bij de analyses voor de regio Rotterdam-Rijnmond is de gemeente Rotterdam ook inbegrepen. Om de uitkomsten beter te interpreteren wordt in *Tabel 1* en *Tabel 2* de spreiding van de risicofactoren weergegeven voor de hele regio en de gemeente Rotterdam apart.

[9] Laag opleidingsniveau is bij deze analyses gedefinieerd als speciaal onderwijs, praktijkonderwijs, kader en basis beroepsgerichte leerweg op het VMBO, leerwegondersteunend onderwijs en niveau 1 en 2 van het MBO.

Tabel 1 Gemiddelde en spreiding van risicofactoren op wijkniveau binnen de regio Rotterdam-Rijnmond

	% jongens/mannen	% niet-westers allochtoon	% eenoudergezinnen	% laag inkomen
Gemiddelde	49,54	19,97	8,20	30,01
Std. Deviation	3,94	19,04	3,87	9,76
Minimum	14,29	0,00	0,00	7,67
Maximum	66,67	78,25	26,47	58,73

Tabel 2 Gemiddelde en spreiding van risicofactoren op wijkniveau binnen de gemeente Rotterdam

	% jongens/ mannen	% niet-westers allochtoon	% eenouder gezinnen	% lage opleiding	% lage WOZ
Gemiddelde	51,69	44,34	25,01	11,59	52,23
Std. Deviation	4,01	23,75	9,89	4,20	31,55
Minimum	46,30	0,00	2,50	0,00	0,00
Maximum	75,00	85,60	50,50	17,60	99,70

Naast de analyses op wijkniveau zijn er analyses op individueel niveau (kindniveau) uitgevoerd voor Rotterdam, waarbij data van zorgaanbieders zijn gecombineerd met gegevens uit het GBA.

Voor de wijkanalyses zijn met name multivariate regressieanalyses uitgevoerd. Daarbij wordt duidelijk of er een samenhang is tussen bepaalde risicofactoren en jeugdhulpgebruik en hoeveel variantie verklaard wordt door de risicofactoren. Daarnaast zijn regressiecoëfficiënten berekend die laten zien in welke mate de risicofactoren jeugdhulpgebruik beïnvloeden. Deze laten bijvoorbeeld zien hoe sterk de samenhang is tussen jeugdhulpgebruik en het percentage niet-westers allochtonen in een wijk. Dit betekent echter niet dat de betreffende niet-westers allochtonen ook (meer) jeugdhulp gebruiken.

In de volgende paragrafen wordt per deelsector –Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdbescherming, jeugdreclassering, GGZ-ZVW en AWBZ-gefinancierde zorg- bekeken hoe risicofactoren op wijkniveau samenhangen met jeugdhulpgebruik en -kosten. Vervolgens wordt naar de samenhang van risicofactoren met het totale jeugdhulpgebruik gekeken. Daarna wordt gekeken naar de risicofactoren en de kans op jeugdhulpgebruik op individueel niveau.

2.2 Risicofactoren en Jeugd en Opvoedhulp

In *Tabel 3* is te zien in hoeverre het aantal kinderen in Jeugd- en Opvoedhulp in een wijk in de regio voorspeld kan worden door het percentage niet-westerse allochtonen, het percentage eenoudergezinnen, en het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen.

Tabel 3 Relatie tussen risicofactoren en gebruik Jeugd- en Opvoedhulp op wijkniveau, regio Rotterdam-Rijnmond

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			**Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[10]**		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	19,5	↑	,713	2,5	↑	,572
% jongens/mannen[11]	4,0	↑	,347	12,5	↑	,510
% niet-westers allochtoon	4,1	↓	-,427	6,8	↓	-,489
% inkomensontvangers met een laag inkomen	3,0	↑	,219	–	–	–
Alle factoren samen	**30,6**			**21,8**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

Uit *Tabel 3* blijkt dat de risicofactor eenoudergezin het grootste deel van de variantie verklaart in het gebruik van Jeugd- en opvoedhulp (19,5%). Het gaat hierbij om een bijdrage aan de variantie in combinatie met de andere risicofactoren. De andere factoren voegen elk 3-4 % toe. Totaal verklaren de vier risicofactoren bijna 31% van het zorggebruik. De rest van het zorggebruik berust dus op toeval of andere – onbekende- factoren. De meeste verbanden zijn positief: naarmate het percentage eenoudergezinnen, percentage jongens/mannen en het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen in een wijk toeneemt, neemt het gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp ook toe. Alleen het verband met niet-westers allochtonen in een wijk is negatief. Het gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp neemt af, naarmate het percentage niet-westers allochtonen in een wijk toeneemt. De Beta-coëfficiënten in *Tabel 3* geven een indicatie van het relatieve belang van elke risicofactor op het gebruik of de kosten.

[10] De kosten van Jeugd- en Opvoedhulp zijn berekend op basis van volume en BKE tarief.

[11] Voor de regio is het percentage jongens/mannen t/m 24 jaar gebruikt, omdat dit beschikbaar was vanuit CBS data. In de analyses van de gemeente Rotterdam is het percentage jongens/mannen t/m 22 jaar gebruikt (vanuit het GBA), omdat dit het beste aansluit bij de doelgroep van jeugdhulp.

Het percentage eenoudergezinnen in een wijk heeft relatief de meeste invloed (hoogste Beta) op het gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp, gevolgd door het percentage niet-westers allochtonen.

Uit de analyse van de kosten van Jeugd- en Opvoedhulp (ook in *Tabel 3*) blijkt dat de risicofactoren betere voorspellers zijn van jeugdhulpgebruik dan van de hoogte van de kosten. De risicofactoren verklaren samen namelijk 21,8% van de hoogte van de kosten. Het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen per wijk is geen significante factor voor de kosten.

Het percentage jongens/mannen verklaart het meest (12,5%). Net als bij het jeugdhulpgebruik is het verband positief voor alle risicofactoren, behalve voor herkomst. Hoe meer niet-westers allochtonen er in een wijk wonen, hoe lager de kosten per wijk voor Jeugd- en Opvoedhulp. De belangrijkste factor (hoogste Beta) bij de kosten is het percentage eenoudergezinnen, net als bij het zorggebruik. Dus in wijken met een hoog percentage eenoudergezinnen kunnen meer gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp en hogere kosten verwacht worden.

Dezelfde multivariate regressieanalyse is ook uitgevoerd voor het gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp in Rotterdam. Hierbij is ook het opleidingsniveau van het kind meegenomen, omdat dit beschikbaar was vanuit het GBA.

Tabel 4 Relatie tussen risicofactoren en gebruik Jeugd- en Opvoedhulp op wijkniveau, gemeente Rotterdam

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			**Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[12]**		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	–	–	–	–	–	–
% jongens/mannen	7,8	↑	,281	13,8	↑	,371
% niet-westers allochtoon	–	–	–	–	–	–
% inkomensontvangers met een laag inkomen	–	–	–	–	–	–
% laag opleidingsniveau kind[13]	18,2	↑	,411	–	–	–
Alle factoren samen	**26,0**			**13,8**	–	–

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij $p<0.05$.

[12] De kosten van Jeugd- en Opvoedhulp zijn berekend op basis van volume en BKE tarief.

[13]Laag opleidingsniveau is bij deze analyses gedefinieerd als speciaal onderwijs, praktijkonderwijs, kader en basis beroepsgerichte leerweg op het VMBO, leerwegondersteunend onderwijs en niveau 1 en 2 van het MBO.

Tabel 4 laat zien dat het beeld in Rotterdam heel anders is. Alleen bij het percentage jongens/mannen en laag opleidingsniveau kind is een significant verband te vinden met Jeugd- en Opvoedhulp. Samen verklaren deze twee risicofactoren 26% van de variantie in gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp op wijkniveau. Daarbij is de belangrijkste factor laag opleidingsniveau van het kind, die 18% van de variantie verklaart. Bij de kosten van Jeugd- en Opvoedhulp verklaart alleen het percentage jongens/mannen een deel van de variantie.

2.3 Risicofactoren en jeugdbescherming

Jeugdbescherming omvat kinderen die (voorlopig) onder toezicht zijn gesteld en (voorlopige) voogdij. Uit *Tabel 5* blijkt risicofactoren een klein deel verklaren van de variantie in het zorggebruik op wijkniveau, in totaal slechts 6%, waarbij alleen het percentage eenoudergezinnen een bijdrage levert aan de verklaarde variantie. Bij de kosten van jeugdbescherming werd geen verband met risicofactoren op wijkniveau gevonden.

Tabel 5 *Relatie tussen risicofactoren en gebruik jeugdbescherming op wijkniveau regio Rotterdam-Rijnmond*

	Jeugdbescherming (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			**Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[14]**		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	5,9	↑	,244	–	–	–
% jongens/mannen	–	–	–	–	–	–
% niet-westers allochtoon	–	–	–	–	–	–
% inkomensontvangers met een laag inkomen	–	–	–	–	–	–
Alle factoren samen	**5,9**					

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

Tabel 6 laat een ander beeld zien voor jeugdbescherming in de gemeente Rotterdam. Het percentage jongens/mannen en het percentage niet-westers allochtonen verklaren samen 38% van de variantie in het aantal cliënten en 39% van de variantie in de hoogte van de kosten van jeugdbescherming in Rotterdam. Het percentage jongens/mannen is de meest invloedrijke factor.

[14] De kosten van jeugdbescherming zijn berekend op basis van de landelijke tarieven per maatregel.

Tabel 6 *Relatie tussen risicofactoren en gebruik jeugdbescherming op wijkniveau, gemeente Rotterdam*

	Jeugdbescherming (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[15]		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	–	–	–	–	–	–
% jongens	21,4	↑	,535	23,1	↑	,552
% niet-westers allochtoon	16,2	↑	,409	15,5	↑	,400
% inkomensontvangers met een laag inkomen	–	–	–	–	–	–
% laag opleidingsniveau kind	–	–	–	–	–	–
Alle factoren samen	**37,6**			**38,6**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

2.4 Risicofactoren en jeugdreclassering

Jeugdreclassering laat een heel ander beeld zien dan jeugdbescherming. Jeugdreclassering blijkt juist sterk samen te hangen met risicofactoren op wijkniveau.

Uit *Tabel 7* over jeugdreclassering blijkt dat de risicofactor eenoudergezin het grootste deel van de variantie verklaart in het gebruik (61,4%). Het percentage niet-westers allochtonen in een wijk zorgt voor ca. 10% extra verklaring, het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen voor 2%. Totaal verklaren de risicofactoren 73% van het zorggebruik. Dit is extreem hoog. Kennelijk hangt jeugdreclassering sterk samen met risicofactoren op wijkniveau.

[15] De kosten van jeugdbescherming zijn berekend op basis van de landelijke tarieven per maatregel.

Tabel 7 Relatie tussen risicofactoren en gebruik jeugdreclassering op wijkniveau, regio Rotterdam-Rijnmond

	Jeugdreclassering (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			**Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk**[16]		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	61,4	↑	,298	9,2	↑	,433
% jongens/mannen	–	–	–	–	–	–
% niet-westers allochtoon	9,7	↑	,423	61,3	↑	,473
% inkomensontvangers met een laag inkomen	2,0	↑	,233	–	–	–
Alle factoren samen	**73,1**			**70,5**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij $p<0.05$.

Alle regressiecoëfficiënten zijn positief. Dat wil zeggen dat als een risicofactoren meer aanwezig is in een wijk (bijv. het percentage eenoudergezinnen), het gebruik van jeugdreclassering ook meer is. Het percentage niet-westers allochtonen heeft relatief de meeste invloed (hoogste Beta) op het gebruik van jeugdreclassering in een wijk.

Uit *Tabel 7* blijkt dat alleen het percentage eenoudergezinnen en het percentage niet-westers allochtonen in een wijk een significante samenhang vertonen met de kosten van jeugdreclassering. Samen verklaren deze risicofactoren 71% van de variantie in de kosten.

De analyses voor de gemeente Rotterdam op wijkniveau laten eenzelfde beeld zien, zie *Tabel* 8. Alleen speelt de factor laag inkomen in Rotterdam geen (significante) rol.

[16] De kosten van jeugdreclassering zijn berekend op basis van de landelijke tarieven per maatregel en de duur en het maandtarief van intensieve trajectbegeleiding (ITB) voor CRIEM en Harde Kern.

Tabel 8 Relatie tussen risicofactoren en gebruik jeugdreclassering op wijkniveau, gemeente Rotterdam

	Jeugdreclassering (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[17]		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	4,8	↑	,295	4,0	↑	,267
% jongens/mannen	–	–	–	–	–	–
% niet-westers allochtoon	68,2	↑	,630	68,2	↑	,649
% inkomensontvangers met een laag inkomen	–	–	–	–	–	–
% laag opleidingsniveau kind	–	–	–	–	–	–
Alle factoren samen	**73,0**			**72,2**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij $p<0.05$.

2.5 Risicofactoren en jeugd-GGZ

In deze paragraaf worden de analyse voor de jeugd-GGZ, gefinancierd vanuit de Zorgverzekeringswet besproken. Bron hiervan zijn de cijfers van APE/College voor Zorgverzekeringen uit 2010. Voor de analyses zijn de eerstelijns- en de tweedelijnszorg samengevoegd.

[17] De kosten van jeugdreclassering zijn berekend op basis van van de landelijke tarieven per maatregel en de duur en het maandtarief van intensieve trajectbegeleiding (ITB) voor CRIEM en Harde Kern.

Tabel 9 Relatie tussen risicofactoren en gebruik jeugd-GGZ (ZVW) op wijkniveau, regio Rotterdam-Rijnmond

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[18]		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	5,0	↑	,523	–	–	–
% jongens/mannen	2,9	↑	,194	–	–	–
% niet-westers allochtoon	29,9	↓	-,984	–	–	–
% inkomensontvangers met een laag inkomen	–	–	–	–	–	–
Alle factoren samen	**37,8**					

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

Uit *Tabel 9* blijkt dat gebruik van jeugd-GGZ sterk samenhangt met het percentage niet-westers allochtonen (dit verklaart bijna 30%) en daarnaast met het percentage eenoudergezinnen en het percentage jongens/mannen in een wijk. Het verband van herkomst met jeugd-GGZ gebruik is negatief; hoe meer niet-westers allochtonen er in een wijk wonen, hoe minder jeugd-GGZ gebruik in die wijk. Het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen hang niet (significant) samen met jeugd-GGZ gebruik. De risicofactoren hebben geen significante invloed op de variantie in de kosten van jeugd-GGZ.

[18] De kosten van jeugd-GGZ zijn berekend op basis van APE bestand. Dit bevat declaratiegegevens met DBC-informatie die alle zorgverzekeraars aan het CVZ hebben geleverd en die worden vermenigvuldigd met de landelijke DBC-tarieven. De DBC-kosten zijn aangevuld met de gedeclareerde kosten van eerstelijnspsychologische zorg.

Tabel 10 *Relatie tussen risicofactoren en gebruik jeugd-GGZ (ZVW) op wijkniveau, gemeente Rotterdam*

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[19]		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	13,6	↑	,384	–	–	–
% jongens/mannen	4,4	↑	,213	16,7	↑	,409
% niet-westers allochtoon	29,8	↓	-,956	–	–	–
% inkomensontvangers met een laag inkomen	3,1	↑	,256	–	–	–
% laag opleidingsniveau kind	–	–	–	–	–	–
Alle factoren samen	**50,9**			**16,7**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

Tabel 10 toont de resultaten van de analyse voor Rotterdam. De risicofactoren verklaren in Rotterdam meer dan de helft van de variantie (51%) in jeugd-GGZ gebruik, dus meer dan in de regio. In tegenstelling tot de regio is laag inkomen een significante factor in Rotterdam die samenhangt met zorggebruik. De factor herkomst is in Rotterdam en in de regio het belangrijkst. Ook in Rotterdam is er weinig verband tussen de risicofactoren en de kosten van jeugd-GGZ.

2.6 Risicofactoren en jeugd-AWBZ

De cijfers over jeugdhulpgebruik in de AWBZ zijn beschikbaar voor verschillende jaren: Zorg in Natura (ZIN) voor 2012 en zorg via PGB voor 2011. Om die reden hebben we de analyses gesplitst.

[19] De kosten van jeugd-GGZ zijn berekend op basis van APE bestand. Dit bevat declaratiegegevens met DBC-informatie die alle zorgverzekeraars aan het CVZ hebben geleverd en die worden vermenigvuldigd met de landelijke DBC-tarieven. De DBC-kosten zijn aangevuld met de gedeclareerde kosten van eerstelijnspsychologische zorg.

Tabel 11 *Relatie tussen risicofactoren en gebruik AWBZ-gefinancierde jeugdhulp Zorg in Natura op wijkniveau, regio Rotterdam-Rijnmond*

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[20]		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	6,4	↑	,505	5,5	↑	,465
% jongens/mannen	27,8	↑	,776	26,1	↑	,718
% niet-westers allochtoon	2,5	↓	-,569	1,9	↓	-,518
% inkomensontvangers met een laag inkomen	7,1	↑	,303	3,4	↑	,210
Alle factoren samen	**43,8**			**36,9**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

Zoals in *Tabel 11* is te zien, verklaren bij AWBZ Zorg in Natura de risicofactoren 44% van de variantie in jeugdhulpgebruik en 37% van de variantie in kosten op wijkniveau. Dit zijn hoge percentages. Jeugdhulpgebruik via AWBZ ZIN hangt negatief samen met het percentage niet-westers allochtonen; hoe meer niet-westers allochtonen in een wijk, hoe lager het AWBZ jeugdhulpgebruik. De belangrijkste factor voor ZIN is het percentage jongens/mannen. Deze factor verklaart ook het meest van de variantie in jeugdhulpgebruik en kosten.

Uit de analyse voor de gemeente Rotterdam blijkt dat risicofactoren veel minder samenhangen met AWBZ-ZIN dan in de regio, zie *Tabel 12*.

[20] De kosten van jeugd-AWBZ zijn berekend op basis van de Vektis bestanden (ZIN 2012, PGB 2011).

Tabel 12 *Relatie tussen risicofactoren en gebruik AWBZ-gefinancierde jeugdhulp Zorg in Natura op wijkniveau, gemeente Rotterdam*

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[21]		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	–	–	–	–	–	–
% jongens/mannen	21,5	↑	,463	17,5	↑	,418
% niet-westers allochtoon	–	–	–	–	–	–
% inkomensontvangers met een laag inkomen	–	–	–	–	–	–
% laag opleidingsniveau kind	–	–	–	–	–	–
Alle factoren samen	**21,5**			**17,5**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

De analyse voor cliënten met een PGB geeft een ander resultaat dan voor Zorg in Natura, zoals *Tabel 13* laat zien.

[21] De kosten van jeugd-AWBZ zijn berekend op basis van de Vektis bestanden (ZIN 2012, PGB 2011).

Tabel 13 *Relatie tussen risicofactoren en gebruik AWBZ-gefinancierde jeugdhulp via PGB op wijkniveau, regio Rotterdam-Rijnmond*

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[22]		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	2,5	↓	-,291	–	–	–
% jongens/mannen	–	–	–	5,2	↑	,192
% niet-westers allochtoon	9,7	↓	-,253	12,1	↓	-,532
% inkomensontvangers met een laag inkomen	5,7	↑	,342	3,5	↑	,318
Alle factoren samen	**17,9**			**20,8**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

Uit *Tabel 13* blijkt dat in de regio PGB gefinancierde zorg veel minder wordt verklaard door de onderzochte risicofactoren dan ZIN (18% vs. 44% bij ZIN). Ook hier is een negatief verband met het percentage niet-westers allochtonen te zien. In tegenstelling tot ZIN is het verband met het percentage eenoudergezinnen ook negatief. De belangrijkste factor bij jeugd-AWBZ hulpgebruik via een PGB (hoogste Beta) is het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen.

De analyse voor AWBZ-PGB voor de gemeente Rotterdam laat zien dat net als in de regio het percentage niet-westers allochtonen een rol speelt (negatief verband), evenals inkomensontvangers met een laag inkomen (positief verband). Daarnaast is het percentage jongens/mannen een significante factor, bij zowel jeugdhulpgebruik als -kosten. De resultaten voor Rotterdam staan in *Tabel* 14.

[22] Bij PGB gaat het om toegekend budget.

Tabel 14 *Relatie tussen risicofactoren en gebruik AWBZ-gefinancierde jeugdhulp via PGB op wijkniveau, gemeente Rotterdam*

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk[23]		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	–	–	–	–	–	–
% jongens	20,9	↑	,326	21,0	↑	,324
% niet-westers allochtoon	6,9	↓	-,561	5,0	↓	-,551
% inkomensontvangers met een laag inkomen	9,6	↑	,429	11,6	↑	,473
% laag opleidingsniveau kind	–	–	–	–	–	–
Alle factoren samen	**37,4**			**37,6**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

Het is opvallend dat bij de analyse voor Rotterdam risicofactoren een hoger percentage verklaren bij PGB dan bij ZIN, terwijl bij de analyses voor de regio de risicofactoren juist een hoger percentage verklaren bij ZIN dan bij PGB.

2.7 Totale jeugdhulpgebruik en risicofactoren

De bovengenoemde analyses concentreerden zich op de verschillende deelsectoren. In deze paragraaf bekijken we de invloed van risicofactoren op al het zorggebruik samen.

[23] Bij PGB gaat het om toegekend budget.

Tabel 15 *Relatie tussen risicofactoren en gebruik van alle jeugdhulp op wijkniveau, regio Rotterdam-Rijnmond*

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			**Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk**		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	6,1	↑	,614	3,4	↑	,556
% jongens/mannen	4,5	↑	,243	11,1	↑	,487
% niet-westers allochtoon	3,2	↓	-,679	5,4	↓	-,433
% inkomensontvangers met een laag inkomen	4,4	↑	,229	–	–	–
Alle factoren samen	**18,2**			**19,9**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

Tabel 15 laat zien dat voor de totale jeugdhulp de risicofactoren eenoudergezin, geslacht, herkomst en laag inkomen invloed hebben op het jeugdhulpgebruik. Samen verklaren ze 18% van de variantie op wijkniveau. De belangrijkste factor is herkomst (het percentage niet-westers allochtonen in een wijk) die over het algemeen samenhangt met minder jeugdhulpgebruik. In de eerdere tabellen hebben we gezien dat dit vooral komt door het negatieve verband van deze factor met Jeugd- en Opvoedhulp, jeugd-GGZ en jeugd-AWBZ. De tweede factor van belang voor het totale jeugdhulpgebruik is het percentage eenoudergezinnen. Bij de kosten zijn drie van de vier factoren van belang; laag inkomen heeft geen (significante) invloed.

Bovenstaande analyse leidt tot de volgende regressievergelijking voor jeugdhulpgebruik in de regio: Aantal cliënten met jeugdhulp per wijk / aantal jeugdigen in de wijk = -6,546 - 0,094 * % niet-westers allochtoon + 0,423 * % eenoudergezin + 0,228 * % jongens/mannen + 0,062 * % inkomensontvangers met een laag inkomen

Het aantal cliënten neemt dus af bij een toename van het percentage allochtonen in een wijk en neemt toe als het percentage eenoudergezinnen, jongens/mannen en inkomensontvangers met een laag inkomen stijgt in een wijk.

De regressievergelijking voor de kosten van jeugdhulp in de regio ziet er als volgt uit:
Kosten van jeugdhulp / aantal jeugdigen in de wijk = -3193 - 9,2 * % niet-westers allochtoon + 58,5 * % eenoudergezin + 69,9 * % jongens/mannen

In dezelfde analyse voor uitsluitend de gemeente Rotterdam blijkt dat dezelfde factoren een rol spelen in jeugdhulpgebruik als in de regio, zoals *Tabel 16* laat zien.

Tabel 16 *Relatie tussen risicofactoren en gebruik van alle jeugdhulp op wijkniveau, gemeente Rotterdam*

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			**Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk**		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
% eenoudergezinnen	13,8	↑	,721	22,7	↑	,830
% jongens/mannen	30,8	↑	,364	4,6	↑	,243
% niet-westers allochtoon	14,3	↓	-,694	16,3	↓	-,495
% inkomensontvangers met een laag inkomen	3,1	↑	,256	–	–	–
% laag opleidingsniveau kind	–	–	–	–	–	–
Alle factoren samen	**62,2**			**46,2**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

Tabel 16 laat zien dat de verklaarde variantie van het zorggebruik in Rotterdam veel hoger is dan de verklaarde variantie in de regio (62% vs. 18%). De belangrijkste factor (hoogste Beta) is in Rotterdam eenoudergezin, daarna herkomst. De richting van de verbanden is hetzelfde als in de regio. Ook de verklaarde variantie van de hoogte van de kosten is in Rotterdam hoger dan in de regio (46% vs. 20%). Een laag opleidingsniveau van het kind en een laag inkomen spelen geen (significante) rol bij de kosten op wijkniveau in Rotterdam.

Dit heeft mogelijk te maken met kleinere aantallen in de regio, waarmee toevalligheid een grotere rol speelt. In Rotterdam wonen over het algemeen meer mensen in een postcodegebied en is het jeugdhulpgebruik per wijk waarschijnlijk ook groter. Ook zijn de verschillen tussen wijken in Rotterdam groter: de spreiding voor de factoren niet-westers allochtoon en eenoudergezin tussen wijken in Rotterdam is in ieder geval groter dan in de regio.

Bij deze analyses is het goed om te beseffen dat weliswaar het jeugdhulpgebruik hoog is in wijken met veel eenoudergezinnen. Dit wil echter niet zeggen dat deze gezinnen zorg gebruiken. Daarvoor moeten we naar het zorggebruik op kindniveau kijken, zoals blijkt uit de volgende paragraaf.

2.8 Risicofactoren en de kans op jeugdhulpgebruik op individueel niveau

Na bovenstaande analyses op wijkniveau, is ook op individueel niveau getoetst of bepaalde risicofactoren een hogere kans geven op jeugdhulpgebruik.[24]. In *Tabel 17* is te zien welke kans de risicofactoren geslacht, herkomst, gezinssamenstelling, opleidingsniveau van het kind en/of WOZ waarde van de woning geven op jeugdhulpgebruik. Het jeugdhulpgebruik is uitgedrukt in het aantal kinderen in zorg. WOZ waarde is hier meegenomen als een alternatief voor laag inkomen, omdat dit laatste niet beschikbaar was binnen het GBA bestand. Lage WOZ waarde is gedefinieerd als een WOZ waarde lager dan €161.000, het gemiddelde voor de gemeente Rotterdam.

Deze analyses zijn uitgevoerd met cliëntgegevens van 20 deelnemende aanbieders van geïndiceerde jeugdhulp. Een deel van het zorggebruik van GGZ-ZVW en AWBZ is hierin niet meegenomen, omdat daarvan geen gegevens gekoppeld konden worden op individueel niveau. Voor de AWBZ waren alleen de gegevens van één grote zorgaanbieder voor de zorg voor licht verstandelijk beperkten beschikbaar.

Tabel 17 *Risicofactoren en de kans op jeugdhulpgebruik per type zorg, op kindniveau, gemeente Rotterdam*

	Kans op jeugdhulpgebruik (odds ratio's)				
Risicofactor	**Jeugd- en Opvoedhulp**	**Jeugd-bescherming**	**Jeugd-reclassering**	**Jeugd-GGZ**	**LVB**
Jongen	1,28	–	3,21	1,64	1,60
Niet-westers allochtoon	-	1,29	1,85	,65	–
Eenoudergezin	2,34	2,48	1,80	1,73	1,86
Kind met laag opleidingsniveau	2,64	2,00	6,11	1,73	6,16
Woning met lage WOZ waarde	1,39	1,33	1,57	–	–

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

De resultaten in *Tabel 17* zijn weergegeven in odds ratio's. De odds geven de verhouding weer van de kans op jeugdhulpgebruik bij kinderen met een bepaalde risicofactor gedeeld door de kans op jeugdhulpgebruik bij kinderen zonder deze risicofactor.

[24] Deze analyse is alleen voor de gemeente Rotterdam gedaan met data van het GBA, omdat de gegevens niet op individueel niveau beschikbaar waren voor de andere gemeenten. Verwacht wordt dat de kans op jeugdhulpgebruik in de andere gemeenten niet heel anders zal zijn.

Een odds ratio groter dan 1 betekent een groter risico op jeugdhulpgebruik. De odds ratio's van de risicofactoren zijn in onderling verband getoetst, d.w.z. dat elke odds ratio gecontroleerd is op de invloed van de andere factoren.

We zien voor alle typen geïndiceerde zorg dat kinderen met een lage opleiding meer kans lopen om in de jeugdhulp terecht te komen, vooral bij Jeugd- en Opvoedhulp (2,5 keer zoveel kans), jeugdreclassering (6 keer meer kans) en zoals men kan verwachten bij LVB (6 keer meer kans als kinderen met een hogere opleiding) is de kans fors groter. Kinderen uit een eenoudergezin hebben ook op alle fronten meer kans om in jeugdhulp terecht te komen, maar vooral in Jeugd- en Opvoedhulp en jeugdbescherming (meer dan twee keer zoveel kans als kinderen uit tweeoudergezinnen). Opvallend is dat niet-westers allochtone kinderen een lagere kans hebben om in jeugd-GGZ terecht te komen dan autochtone kinderen (odds ratio kleiner dan 1). Ook hebben zij een hogere kans om in jeugdreclassering terecht te komen. Dit geldt ook voor jongens (meer dan drie keer zo veel kans als meisjes).

Is het beeld bij deze analyse van jeugdhulpgebruik op individueel niveau anders dan de analyse op wijkniveau (voor Rotterdam)?
De factor laag opleidingsniveau van het kind had op wijkniveau weinig invloed, mogelijk omdat het percentage kinderen met een laag opleidingsniveau niet veel verschilt tussen wijken (zie *Tabel 2*). Op individueel niveau blijkt dit echter een belangrijke factor. Geslacht lijkt op wijkniveau juist meer invloed te hebben dan op individueel niveau. Voorzichtigheid is hierbij echter geboden. De analysemethoden zijn niet hetzelfde. Verder is op wijkniveau nagenoeg alle jeugdhulp meegenomen in de analyses, terwijl op individueel niveau slechts voor een deel van het zorggebruik data beschikbaar waren.

3. Risicofactoren, differentiatie naar gemeentegrootte en herkomstland

In deze paragraaf staat de volgende onderzoeksvraag centraal:
'Leidt het hanteren van de Cebeon risicofactoren[25] tot een betere verklaring (dan het SCP model) voor het zorggebruik en zorgzwaarte/zorgkosten binnen de stadsregio Rotterdam? (differentiatie in subgroepen naar etnische achtergrond en gezinssamenstelling)'

3.1 Relatie tussen risicofactoren, gemeentegrootte en jeugdhulpgebruik

Het Cebeon pleit voor het meenemen van het samenspel tussen de verschillende risicofactoren en de grootte van de gemeente. Leidt bijvoorbeeld de aanwezigheid van de risicofactor eenoudergezin in een grote gemeente tot meer zorggebruik dan in een kleinere gemeente? Om deze vraag te beantwoorden is een analyse naar gemeentegrootte uitgevoerd, waarbij de gemeenten van de regio Rotterdam Rijnmond zijn ingedeeld in kleine (minder dan 50.000 inwoners), middelgrote (50.000-100.000 inwoners) en grote gemeenten (meer dan 100.000). Eerst hebben we geanalyseerd of er een verschil is in jeugdhulpgebruik tussen kleine, middelgrote en grote gemeenten. In *Tabel 18* is te zien dat het gemiddelde percentage jeugdhulpgebruik per postcodegebied niet significant verschillend is tussen de typen gemeente (p=0.67).

Tabel 18 Gemiddeld percentage jeugdhulpgebruik per postcodegebied naar gemeentegrootte

Type gemeente	Gemiddeld percentage zorggebruik (standaarddeviatie)
Klein	7,99 (3,23)
Middelgroot	7,72 (3.66)
Groot	7,46 (2.65)
Totaal	***7,75 (3,22)***

Vervolgens is gekeken of de gemeentegrootte een risicofactor is voor zorggebruik. Uit de analyses voor totaal zorggebruik en per type zorg bleek dat gemeentegrootte geen risicofactor is.

Tot slot is gekeken of de complete modellen voor zorggebruik significant verschillend zijn tussen gemeentegrootte. Hiervoor is per gemeentegrootte een regressieanalyse uitgevoerd naar de relatie tussen de risicofactoren (het percentage jongens/mannen, het percentage niet-westers allochtonen, het percentage eenoudergezinnen en het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen), en jeugdhulpgebruik en –kosten uitgevoerd (op wijkniveau). Om te bepalen of risicofactoren een andere invloed hadden in een bepaalde gemeentegrootte is gekeken of de 95% betrouwbaarheidsintervallen overlappen. Bij overlap is er geen significant verschil. Uit deze analyses bleek dat het percentage jongens/mannen in een grote gemeente meer invloed heeft op jeugdhulpgebruik en -kosten dan in middelgrote en kleine gemeenten.

[25] Het Cebeon heeft in 2008 een quick scan verricht naar de indicatoren in het ramings- en verdeelmodel van het SCP. Volgens het Cebeon had het SCP onvoldoende rekening gehouden met differentiatie naar relevante subgroepen (niet-westers allochtonen en eenoudergezinnen) en het samenspel van risicofactoren. Hierdoor wordt onvoldoende rekening gehouden met regionale verschillen in de vertegenwoordiging van deze subgroepen en in hoeverre er sprake is van beschermende factoren (Cebeon, 2008).

Daarnaast zagen we dat het percentage eenoudergezinnen in middelgrote gemeenten een kleinere invloed heeft op jeugdhulpgebruik dan in grote gemeenten.

3.2 Differentiatie naar subgroepen binnen niet-westers allochtonen

Een tweede punt van kritiek van het Cebeon op het SCP model betrof de differentiatie naar subgroepen binnen de groep niet-westers allochtonen. Voor de diverse etnische groepen is op individueel niveau nagegaan of deze een verhoogde kans geven op zorggebruik[26]. In *Tabel 19* is te zien in hoeverre herkomst het jeugdhulpgebruik voorspelt. Hierbij is gecorrigeerd voor de invloed van andere risicofactoren (geslacht, eenoudergezin, lage opleiding, lage WOZ waarde). Het jeugdhulpgebruik is uitgedrukt in het aantal kinderen in zorg.

De resultaten worden weergegeven in *Tabel 19*, in odds ratio's. De odds ratio's geven bijvoorbeeld de verhouding weer van de kans op zorggebruik bij Surinaamse jeugdigen tot de kans op zorggebruik van autochtone jeugdigen. Een odds ratio groter dan 1 betekent een groter risico op zorggebruik ten opzichte van autochtone jeugdigen.

De hoogste risico's op jeugdhulpgebruik zijn te vinden bij de jeugdreclassering. Voor alle subgroepen geldt dat het risico op een jeugdreclasseringsmaatregel hoger is ten opzichte van autochtone jeugdigen. Met name bij de Kaapverdiaanse en de Antilliaanse groep zijn de risico's hoog. Ook voor de maatregel jeugdbescherming geldt -met uitzondering van de Turkse en Kaapverdiaanse groep- dat het risico hoger is vergeleken met autochtone jeugdigen. De Turkse groep heeft een lagere kans op gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp, jeugd-GGZ en zorg voor de jeugd-LVB. De odds ratio's zijn het laagst bij de jeugd-GGZ. Voor de GGZ geldt voor alle groepen een lager risico op zorggebruik. De resultaten in *Tabel 19* laten dus zien dat het risico op jeugdhulpgebruik varieert tussen de diverse niet-westerse allochtone groepen.

[26] Deze analyse is alleen voor Rotterdam gemaakt, omdat de uitsplitsing naar herkomst alleen beschikbaar was voor Rotterdam.

Tabel 19 Relatie tussen herkomst en zorggebruik per type jeugdhulp

Type jeugdhulp	Herkomst	Odds Ratio's
Jeugd- en Opvoedhulp	Surinaams	1.02
	Antilliaans	1.37*
	Marokkaans	1.07
	Turks	0.57*
	Kaapverdiaans	0.79*
	Overig niet-westers	0.92
	Overig Westers	0.82*
Jeugd-GGZ	Surinaams	0.64*
	Antilliaans	0.69*
	Marokkaans	0.83*
	Turks	0.56*
	Kaapverdiaans	0.53*
	Overig niet-westers	0.56*
	Overig Westers	0.75*
Jeugdreclassering	Surinaams	1.62*
	Antilliaans	2.05*
	Marokkaans	1.66*
	Turks	1.83*
	Kaapverdiaans	2.90*
	Overig niet-westers	1.57*
	Overig Westers	1.30
Jeugdbescherming	Surinaams	1.52*
	Antilliaans	1.66*
	Marokkaans	1.65*
	Turks	0.72*
	Kaapverdiaans	1.18
	Overig niet-westers	1.56*
	Overig Westers	1.12
Jeugd-LVB	Surinaams	1.17
	Antilliaans	2.44*
	Marokkaans	1.82*
	Turks	0.36*
	Kaapverdiaans	0.61
	Overig niet-westers	1.17
	Overig Westers	0.89

*: significant bij $p<0.05$

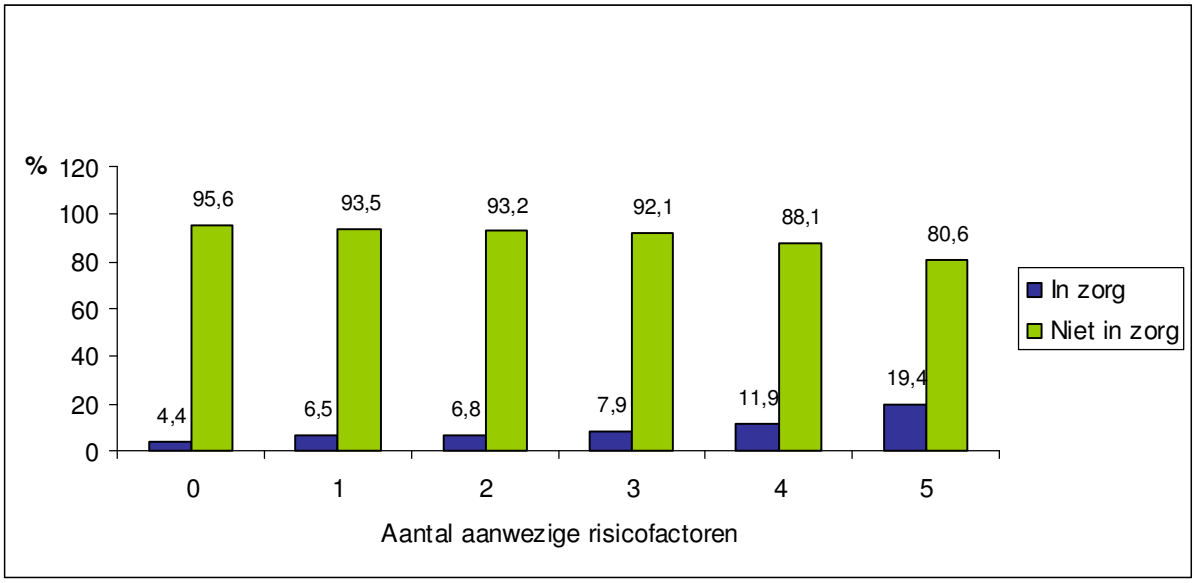
4. Cumulatie van risicofactoren en jeugdhulpgebruik

In deze paragraaf staat de volgende onderzoeksvraag centraal:
'In welke mate leidt cumulatie van risicofactoren tot meer zorggebruik, zwaardere en duurdere zorg? Is er een non-lineair verband? '

Kinderen uit gezinnen met meer risicofactoren hebben over het algemeen meer problemen wat kan leiden tot een hoger zorggebruik. De vraag is of deze risicofactoren elkaar ook versterken, zodat het gezamenlijk effect groter is, oftewel één plus één is drie. Dit wordt ook wel exponentiële cumulatie genoemd. Onderzocht werd of bij het voorkomen van meerdere risicofactoren het zorggebruik lineair of exponentieel toeneemt. Voor het bepalen van cumulatie werd een onderscheid gemaakt naar zorggebruik (aantal kinderen in zorg) en zorgkosten. Daarnaast is gekeken cumulatie ook optreedt bij aanwezigheid van specifieke combinaties van wijkkenmerken (risicofactoren op wijkniveau). Hierbij is ook onderscheid gemaakt naar zorggebruik en zorgkosten.

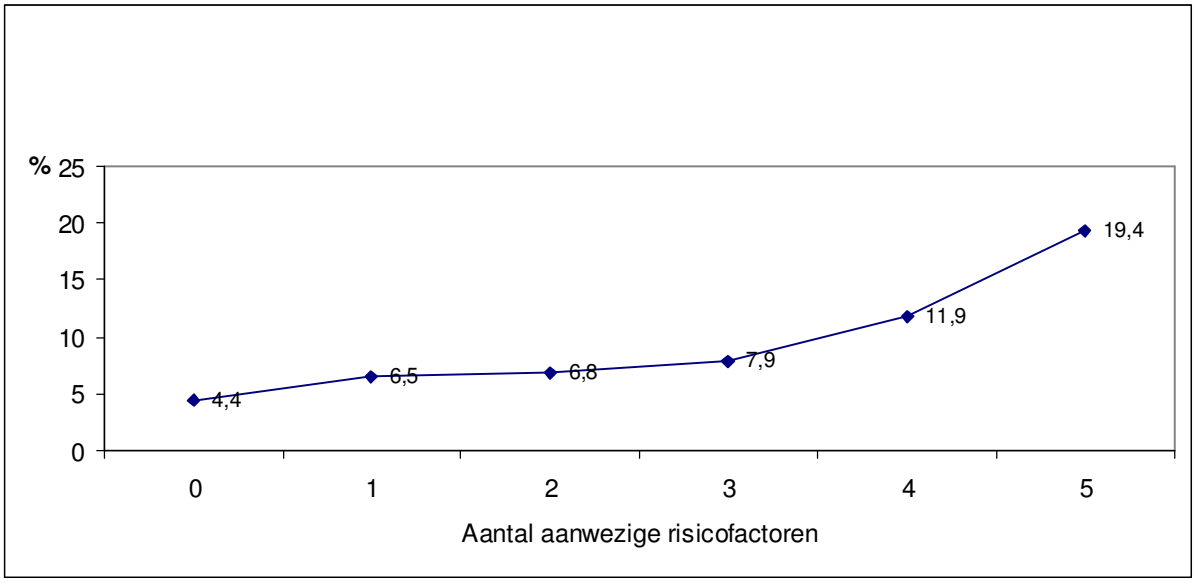
Voor deze analyse zijn de data voor jeugdhulpgebruik en -kosten van de deelnemende instellingen en GBA gegevens van de gemeente Rotterdam gebruikt. De analyses zijn op individueel niveau uitgevoerd. Bij jeugdhulp gaat het om: Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdbescherming, jeugdreclassering, jeugd-GGZ en LVB zorg voor jeugd. Risicofactoren die zijn meegenomen zijn: geslacht (jongen), herkomst (niet-westers allochtoon), gezinssamenstelling (eenoudergezin), laag opleidingsniveau van het kind en lage WOZ waarde. Geanalyseerd is hoe het percentage jeugdigen met 1, 2, 3, 4 of 5 risicofactoren en jeugdhulpgebruik toeneemt en of de verschillen in percentages significant zijn.

Figuur 5 laat de resultaten zien. Uit deze figuur lijkt er duidelijk sprake van exponentiële cumulatie; vooral bij 4 en 5 risicofactoren loopt het zorggebruik sterk op, van 8% bij drie factoren tot 19% bij vijf risicofactoren.

Figuur 5 *Percentage jeugdigen dat wel/geen jeugdhulp ontvangt naar aantal aanwezige risicofactoren (N=96.133[27])*

Figuur 6 geeft dezelfde resultaten als lijngrafiek weer.

Figuur 6 Percentage jeugdigen dat zorg ontvangt naar aantal aanwezige risicofactoren

Dit verband is ook duidelijk aanwezig als wordt gekeken naar het risico op zorg bij aanwezigheid van risico factoren, zie *Tabel 20*. Om te kijken of het risico op zorg significant afwijkt tussen de groepen, is gekeken of de betrouwbaarheidsintervallen overlappen. Bij overlap is er geen significant verschil.

[27] Niet alle 164.297 jeugdigen in Rotterdam zijn in de analyses meegenomen, omdat het opleidingsniveau soms niet voorhanden was.

Tabel 20 Relatie tussen het aantal risicofactoren en de kans op jeugdhulpgebruik

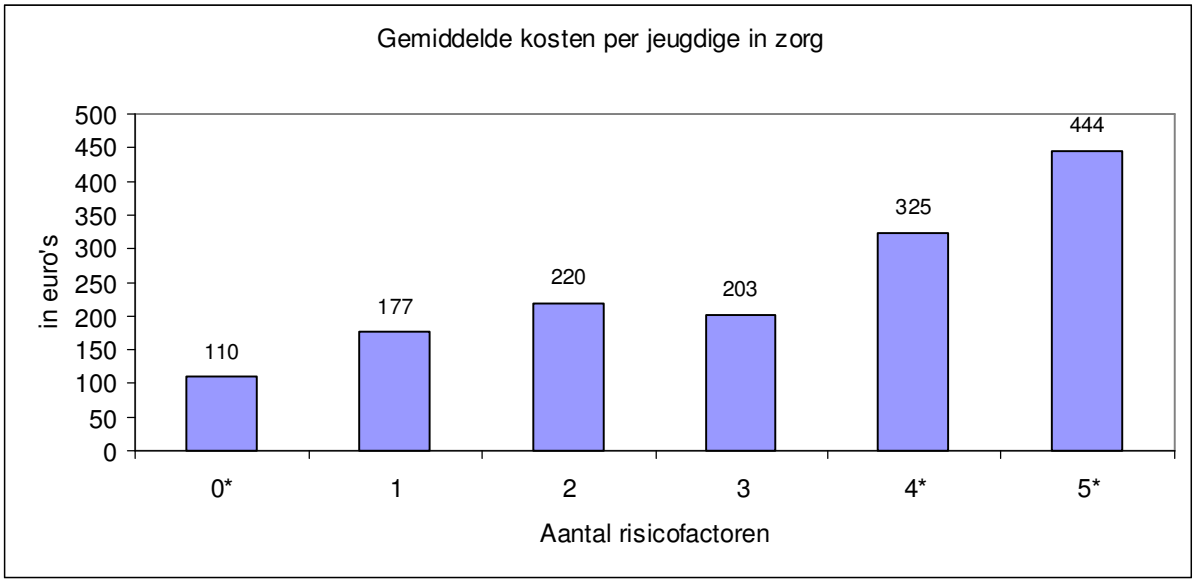
Aantal risicofactoren	Kans op jeugdhulpgebruik
	OR
5	5,203*
4	2,92*
3	1,864
2	1,565
1	1,491

* betrouwbaarheidsintervallen overlappen niet met alle andere categorieën.

Tabel 20 toont de odds ratio's. De odds ratio's geven de verhouding weer van de kans op zorggebruik bij respectievelijk een tot vijf risicofactoren gedeeld door de kans op zorggebruik bij nul risicofactoren.

De odds ratio's zijn alle groter dan 1, oftewel kinderen met een of meer risicofactoren hebben een hogere kans op jeugdhulpgebruik dan kinderen zonder risicofactor. Hier is te zien dat het risico op zorg bij drie risicofactoren 1,86 keer hoger ligt dan bij afwezigheid van risicofactoren. Dit loopt bij vier factoren snel op tot bijna drie keer zo hoog en voor vijf factoren meer dan vijf keer zo hoog.

Wat betreft zorgkosten is ook cumulatie onderzocht op individueel niveau. De resultaten worden getoond in *Figuur 7*.

Figuur 7 Gemiddelde kosten van jeugdhulp per jeugdige in zorg per jaar, naar aantal risicofactoren

*significant verschillend van alle andere categorieën ($p<0.05$).

Figuur 7 laat zien dat de gemiddelde kosten per jeugdige met één risicofactor 177 euro zijn, terwijl bij twee risicofactoren de kosten 220 euro zijn en bij vijf risicofactoren 444 euro (2,5 keer zo veel als bij één risicofactor). Dit is geen duidelijk exponentieel verband, hoewel bij 3 t/m 5 risicofactoren de gemiddelde kosten sterker toenemen.

De gemiddelde kosten voor één tot en met drie risicofactoren wijken niet significant van elkaar af. Van 3 naar 4 risicofactoren nemen de kosten met 60% toe. Van 4 naar 5 risicofactoren is de toename 37%.

De analyses voor cumulatie zijn ook op wijkniveau uitgevoerd. Om te kijken naar cumulatie van zorggebruik naar wijkkenmerken is een regressieanalyse uitgevoerd met interactie termen. Deze interactie termen bestaan uit alle mogelijk combinaties van twee, drie en vier wijkkenmerken (percentage jongens/mannen, laag inkomen, niet-westers allochtoon en eenoudergezinnen). Uit de analyses naar zorggebruik komt naar voren dat de combinatie ‘’hoog percentage jongens/mannen’’ en ‘’hoog percentage eenoudergezinnen’’ tot een exponentiële toename leidt van zorggebruik. De combinatie ‘’hoog percentage niet-westers allochtoon” en ‘’percentage laag inkomen’’ leidt tot een lager zorggebruik. Voor beide interactie termen was de richtingscoëfficient echter zeer klein. Dit betekent dat het effect van de interactie op de toe- of afname heel klein is. Stapeling van risicofactoren op wijkniveau heeft dus maar een zeer kleine invloed op zorggebruik.

Uit de analyses naar zorgkosten en interactie tussen wijkkenmerken komt naar voren dat de combinatie “hoog percentage jongens/mannen’’, ‘’hoog percentage eenoudergezinnen’’ en ‘’hoog percentage niet-westers allochtonen’’ tot een exponentiële afname leidt van zorgkosten. De richtingscoëfficient was ook hier echter zeer klein. Dit betekent dat het effect van de interactie op de afname heel klein is. Stapeling van risicofactoren op wijkniveau heeft dus maar een zeer kleine invloed op zorgkosten.

5. Overige risicofactoren en jeugdhulpgebruik

In deze paragraaf staat de volgende onderzoeksvraag centraal:
'Zijn er behalve de risicofactoren zoals bepaald door het SCP en Cebeon nog andere factoren die samenhangen met zorggebruik en zorgzwaarte/zorgkosten en die dus gebruikt kunnen worden voor een betere voorspelling van het zorggebruik?'

In deze paragraaf beschrijven we een aantal factoren waarvan verwacht werd dat die mogelijk een extra verklaring konden bieden voor jeugdhulpgebruik en die mogelijk in het nieuwe verdeelmodel voor jeugdhulp meegenomen zouden kunnen worden. Daarbij waren wij afhankelijk van welke data er op postcode 4 niveau beschikbaar waren. Achtereenvolgens zijn de volgende factoren onderzocht:

- Gemiddelde woningwaarde (WOZ)
- De landelijke Leefbaarometer
- De regionale Gezondheidsmonitor

5.1 Woningwaarde

Het onderzoeksteam heeft gekeken naar de relatie tussen kinderen die in een woning met een lage WOZ waarde wonen en het jeugdhulpgebruik. Een lage WOZ waarde is in steden vaak verbonden met een laag gezinsinkomen en minder aantrekkelijke buurten, die mogelijk weer gerelateerd zijn aan meer jeugdhulpgebruik. Deze factor bleek echter zeer sterk samen te hangen met het percentage niet-westers allochtonen in een wijk. Om deze reden is deze factor verder niet betrokken in de analyses op wijkniveau.

5.2 Leefbaarometer

De Leefbaarometer geeft de leefbaarheidsituatie van gebieden weer[28]. Deze 'leefbaarheid' wordt samengesteld uit zes verschillende onderliggende dimensies (op basis van 49 indicatoren):

- Woningvoorraad
- Publieke ruimte
- Niveau voorzieningen
- Samenstelling bevolking
- Sociale samenhang
- Veiligheid

De dimensies woningvoorraad, samenstelling van de bevolking, sociale samenhang en veiligheid zijn geanalyseerd op hun relatie met de totale zorgkosten. Deze dimensies zijn op postcode 4 niveau beschikbaar. De dimensies zijn samengesteld uit diverse indicatoren[29].

Woningvoorraad is een dimensie voor het type woningen. Staan er bijvoorbeeld vooral flats of juist vrijstaande woningen, is er een hoog of laag percentage sociale huurwoningen?

[28] www.leefbaarometer.nl
[29] Zie http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leefbaarheid/documenten-en-publicaties/rapporten/2008/05/01/rapportage-instrumentontwikkeling.html voor een verdere toelichting van de dimensies en indicatoren.

Bevolkingssamenstelling betreft de aanwezigheid van hogere of lagere inkomens, het aandeel niet-westerse allochtonen en het aandeel hoogopgeleiden. Bij sociale samenhang zijn indicatoren onder meer het dominante type huishouden, dominantie eigenaar bewoners en verhuizingen. Veiligheid bestaat onder andere uit vernielingen, geweldsmisdrijven en overlast.

Elk postcodegebied heeft een leefbaarheidsscore die positief of negatief afwijkt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. De scores lopen uiteen van -50 tot +50. Een hoge score betekent een hoge leefbaarheid.

Tabel 21 *Relatie tussen de Leefbaarometer en gebruik en kosten van jeugdhulp, gecontroleerd voor risicofactoren, op wijkniveau, voor de regio Rotterdam Rijnmond*

	Jeugdhulpgebruik (aantal cliënten per wijk/aantal jeugdigen in de wijk)			**Kosten (in euro's)/aantal jeugdigen in de wijk**		
Risicofactor	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**	**Verklaarde variantie (%)**	**Richting van het verband (regressie coëfficiënt)**	**Beta**
Achtergrond-kenmerken:						
% eenoudergezinnen	7,6	↑	,649	3,9	↑	,395
% jongens/mannen	3,4	↑	,244	2,8	↑	,359
% niet-westers allochtoon	4,0	↓	-,627	2,3	↓	-,524
% inkomensontvangers met een laag inkomen	–	–	–	–	–	–
Leefbaarometer:						
Woningvoorraad	3,0	↓	-,319	3,8	↓	-,372
Bevolkings-samenstelling	–	–	–	–	–	–
Sociale samenhang	8,7	↑	,348	–	–	–
Veiligheid	–	–	–	–	–	–
Alle factoren samen	**26,7**			**12,8**		

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

– Geeft aan dat er geen significante relatie is, bij p<0.05.

Tabel 21 laat zien dat van de dimensies woningvoorraad, samenstelling van de bevolking, sociale samenhang en veiligheid alleen de woningvoorraad en sociale samenhang iets bijdragen aan de verklaring van het jeugdhulpgebruik in de regio Rotterdam-Rijnmond.

Een betere woningvoorraad hangt samen met minder jeugdhulpgebruik; een betere sociale samenhang hangt samen met meer jeugdhulpgebruik. Dit laatste is verrassend. De overige dimensies van de Leefbaarometer dragen niet significant bij aan de verklaring van het totale jeugdhulpgebruik in de regio Rotterdam Rijnmond. Voor de jeugdhulpkosten is er alleen een verband gevonden met de woningvoorraad: een betere woningvoorraad hangt samen met minder zorgkosten. In deze analyses is rekening gehouden met sociaal-demografische en -economische achtergrondkenmerken (het percentage jongens/mannen, het percentage niet westers allochtonen, het percentage eenoudergezinnen en het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen).

Dezelfde analyse is gedaan voor alleen Rotterdam, waarbij de relatie tussen de dimensies van de Leefbaarometer zijn onderzocht na correctie voor de volgende achtergrondkenmerken: geslacht, het percentage niet-westers allochtonen, het percentage eenoudergezinnen, het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen en het aantal jeugdigen met een laag opleidingsniveau. Na correctie voor deze achtergrondkenmerken bleek geen enkele dimensie van de Leefbaarometer nog iets bij te dragen aan de verklaring van het jeugdhulpgebruik en de -kosten in Rotterdam.

5.3 Gezondheidsmonitor

Uit het onderzoek van het SCP naar problematiek en jeugdzorggebruik (SCP, 2013) blijkt dat gezinskenmerken, zoals een langdurige ziekte of psychiatrische aandoening bij ouders en verslaving in het gezin een verhoogde kans op kind- en opvoedproblematiek en jeugdzorggebruik geven. Voor de regio Rotterdam-Rijnmond is deze relatie onderzocht door de data over jeugdhulpgebruik te koppelen aan de data van de Gezondheidsmonitor. De Gezondheidsmonitor omvat zelfrapportages over gezondheid door (jong) volwassenen[30]. Voor deze analyse zijn gegevens meegenomen van volwassenen van 18 tot 60 jaar uit de gemeenten waarvan data beschikbaar waren op postcode 4 niveau (Vlaardingen, Maassluis, Rotterdam en Schiedam). De gegevens zijn dus op wijkniveau geanalyseerd en niet op individueel niveau.

De volgende data uit de Gezondheidsmonitor zijn onderzocht op een mogelijke relatie met het zorggebruik van jeugdigen:

- Ervaren gezondheid (het percentage 18 tot 60 jarigen met een matig of slechte gezondheid)
- Chronische aandoeningen (het percentage 18 tot 60 jarigen dat het afgelopen jaar één of meerdere chronische aandoeningen heeft gehad en daarvoor onder behandeling van een arts is)
- Depressie (het percentage 18 tot 60 jarigen met een hoog risico op depressie)
- Overmatig alcoholgebruik (het percentage 18 tot 60 jarigen dat overmatig alcohol drinkt: jongens/mannen meer dan 21 glazen alcoholische drank per week en vrouwen meer dan 14 glazen per week)
- Huiselijk geweld (het percentage 18 tot 60 jarigen dat in de afgelopen 5 jaar te maken heeft gehad met huiselijk geweld).

[30] De data zijn o.a. in te zien via http://www.gezondheidsatlasrotterdamrijnmond.nl/

De relatie tussen bovenstaande gegevens uit de Gezondheidsmonitor en het jeugdhulpgebruik is onderzocht, nadat rekening is gehouden met de invloed van meerdere sociaal-demografische en -economische achtergrondkenmerken (geslacht, het percentage niet-westers allochtonen, het percentage eenoudergezinnen, het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen en voor Rotterdam ook het percentage kinderen met een laag opleidingsniveau).

Na correctie voor deze achtergrondfactoren bleek alleen het hebben van een chronische aandoening iets toe te voegen aan de verklaring van de totale jeugdhulpgebruik en de -kosten in de regio Rotterdam-Rijnmond: hoe hoger het percentage 18-60 jarigen met een chronische aandoening, hoe lager het jeugdhulpgebruik onder jeugdigen. Voor Rotterdam werd eenzelfde verband gevonden tussen het jeugdhulpgebruik en overmatig alcoholgebruik: hoe hoger het percentage 18-60 jarigen dat overmatig alcohol gebruikt, hoe lager het jeugdhulpgebruik. Er is geen duidelijke verklaring voor deze gevonden verbanden.

De overige variabelen van de Gezondheidsmonitor dragen- na correctie voor achtergrondkenmerken- niet significant bij aan de verklaring van het jeugdhulpgebruik en de -kosten in Rotterdam en in de regio.

Conclusies en aanbevelingen

Verdeling van risicofactoren over de gemeenten
De risicofactoren van het SCP (geslacht, herkomst, opleidingsniveau, gezinssamenstelling en inkomen) uit het ‘’oude’’ Verdeelmodel voor de provinciaal gefinancierde jeugdzorg zijn in wisselende mate aanwezig in de regio Rotterdam Rijnmond. Het aantal niet-westers allochtonen is relatief hoog is in Rotterdam en Schiedam en laag in Bernisse, Brielle, Westvoorne en Goeree-Overflakkee. Jeugdigen met een lage opleiding wonen met name in Rotterdam, Schiedam en Spijkenisse. In de gemeenten Rotterdam, Schiedam en Capelle aan de IJssel bestaat een relatief groot deel van de huishoudens uit eenoudergezinnen. Een laag inkomen (onder inkomensontvangers) komt met name voor in Rotterdam en Goeree-Overflakkee.

Invloed van de risicofactoren uit het Verdeelmodel van het SCP
De risicofactoren uit het ‘’oude’’ Verdeelmodel van het SCP zijn in verschillende mate van invloed op het zorggebruik. Het gaat om: geslacht (jongen), lage opleiding van het kind, gezin is niet-westers allochtoon, eenoudergezin, gezin met een laag inkomen.

Het percentage **jongens/mannen** in de wijk hangt samen met het gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp, jeugd-GGZ en jeugd-AWBZ en op het totale jeugdhulpgebruik op wijkniveau, zowel in de regio als in Rotterdam. In Rotterdam hangt het percentage jongens/mannen ook samen met jeugdbescherming (in de regio niet). Bij al deze vormen van jeugdhulp hangt het percentage jongens/mannen in een wijk samen met meer jeugdhulpgebruik. Bij de kosten is de samenhang hetzelfde. Echter, het percentage jongens/mannen is geen factor bij de kosten van jeugd-GGZ, in tegenstelling tot het jeugdhulpgebruik van jeugd-GGZ.

Op individueel (kind)niveau hebben jongens een hogere kans om in alle vormen van jeugdhulp terecht te komen, behalve bij jeugdbescherming. Uit andere literatuur bleek al eerder een oververtegenwoordiging van jongens in jeugdzorggebruik (SCP, 2013; Nienhuis et al., 2011).

Het percentage **jeugdigen met een lage opleiding** in de wijk hangt niet samen met jeugdhulpgebruik noch met kosten van jeugdhulp in de wijk. Dit heeft vermoedelijk met de kleine verschillen van deze factor tussen wijken te maken. Op individueel niveau hebben jeugdigen met een lage opleiding echter wel veel meer kans om in alle vormen van jeugdhulp terecht te komen. Dit geldt zeer sterk voor de jeugdreclassering en de LVB (zes keer meer kans dan jeugdigen met een hoge opleiding).

Het percentage **niet-westers allochtonen** in de wijk hangt samen met het gebruik van jeugdreclassering, jeugd-GGZ en het totale jeugdhulpgebruik op wijkniveau, zowel in de regio als in Rotterdam. Een hoog percentage niet-westers allochtonen in een wijk hangt samen met een hoog aantal jongeren met een jeugdreclasseringsmaatregel. Voor jeugd-GGZ en het totale jeugdhulpgebruik geldt het omgekeerde: een hoog percentage niet-westers allochtonen in een wijk hangt samen met een laag gebruik van jeugd-GGZ en een laag gebruik van de totale jeugdhulp. Wat betreft de kosten is het beeld echter anders.

Er is geen verband tussen het percentage niet-westers allochtonen in een wijk en de kosten van jeugd-GGZ. Een hoog percentage niet-westers allochtonen hangt daarentegen wel samen met hogere kosten van jeugdbescherming in Rotterdam en met lagere kosten van Jeugd- en Opvoedhulp in de regio.

Op individueel niveau hebben niet-westers allochtone jeugdigen een hogere kans om in jeugdbescherming en jeugdreclassering terecht te komen (het zgn. ‘’gedwongen kader’’) en een lagere kans om in jeugd-GGZ terecht te komen. Dit is in overeenstemming met diverse literatuur (bijvoorbeeld Gezondheidsraad, 2012; van der Gaag & Speet, 2010).

Het percentage **eenoudergezinnen** in de wijk hangt samen met het gebruik van alle vormen van jeugdhulp in de regio. In Rotterdam is de invloed van deze risicofactor beperkt tot de jeugdreclassering, de jeugd-GGZ en het totale jeugdhulpgebruik. Bij de kosten is het verband afwezig bij de kosten van jeugdbescherming, jeugd-GGZ en AWBZ-PGB in de regio. Dus deze hangen niet samen met de factor eenoudergezinnen.

Op individueel niveau hebben kinderen uit eenoudergezinnen meer kans om in alle vormen van jeugdhulp terecht te komen, vooral in Jeugd- en Opvoedhulp en in jeugdbescherming. Dit laatste wordt ook bevestigd door andere literatuur (SCP, 2013; Nienhuis et al., 2011).

Het percentage **inkomensontvangers met een laag inkomen** hangt in de regio samen met het gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdreclassering, jeugd-AWBZ en het totale jeugdhulpgebruik. In Rotterdam is het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen alleen van invloed op jeugd-GGZ, AWBZ-PGB en het totale jeugdhulpgebruik. In alle gevallen hangt een hoog percentage inkomensontvangers met een laag inkomen in een wijk samen met een hoog jeugdhulpgebruik. Bij de kosten hangt deze risicofactor alleen samen met de kosten van AWBZ-gefinancierde zorg en de kosten van het totale jeugdhulpgebruik in de regio. In Rotterdam hangt het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen alleen samen met de kosten van AWBZ-PGB zorg en de kosten van het totale jeugdhulpgebruik.

De factor laag inkomen is niet op individueel niveau getoetst, omdat inkomensgegevens niet beschikbaar waren in het GBA bestand. Wel is de WOZ waarde als een alternatief voor inkomen getoetst. Kinderen in Rotterdam die in een woning met een lage WOZ waarde wonen bleken meer kans te lopen om in Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering terecht te komen. Het is echter mogelijk dat een dergelijk verband tussen lage WOZ waarde en jeugdhulp niet voor heel Nederland zal gelden, omdat de gemiddelde WOZ waarde sterk verschilt tussen gemeenten.

Een conclusie uit het bovenstaande is dat de vijf risicofactoren van het ‘’oude’’ Verdeelmodel van SCP veel van het huidige jeugdhulpgebruik verklaren, op wijkniveau en op individueel niveau, zelfs inclusief jeugd-GGZ en jeugd-AWBZ. Alleen laag opleidingsniveau van het kind is een risicofactor die op wijkniveau weinig invloed heeft; op individueel niveau heeft deze echter wel degelijk (veel) invloed.

Opvallend is dat de risicofactoren in Rotterdam veel meer van de variantie in het jeugdhulpgebruik verklaren dan in de regio (62% vs. 18%). Ook bij de kosten verklaren de factoren in Rotterdam meer van de variantie dan in de regio (46% vs. 20%). Dit heeft mogelijk te maken met kleinere aantallen in de regio, waarmee toevalligheid een grotere rol speelt.

Extra factoren, niet afkomstig uit het Verdeelmodel van het SCP
Voor dit rapport is het jeugdhulpgebruik ook gerelateerd aan de hoogte van de WOZ waarde. Deze factor bleek op wijkniveau echter sterk samen te hangen met het percentage niet-westers allochtonen. Deze is verder niet gebruikt in de analyses op wijkniveau. Op individueel niveau bleek een lage woningwaarde echter invloed te hebben op de kans op jeugdhulpgebruik in Rotterdam, voor Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering.

Daarnaast is getoetst op de samenhang van de leefbaarheidskenmerken van wijken van de landelijke Leefbaarometer met het jeugdhulpgebruik op wijkniveau. Hieruit bleek dat alleen de Leefbaarometer dimensies woningvoorraad en sociale samenhang iets bijdragen aan de verklaring van het (totale) jeugdhulpgebruik in de regio Rotterdam-Rijnmond. Een betere woningvoorraad hangt samen met minder jeugdhulpgebruik; een betere sociale samenhang hangt samen met meer jeugdhulpgebruik. Dit laatste is verrassend. Dit laatste is verrassend, omdat dit betekent dat in wijken met een betere sociale samenhang (bijv. wijken met veel eigenaar-bewoners en weinig verhuizingen) het jeugdhulpgebruik groter is. Mogelijk hangt dit samen met het jeugd-GGZ gebruik. De overige dimensies van de Leefbaarometer dragen niet significant bij aan de verklaring van het totale jeugdhulpgebruik in de regio Rotterdam Rijnmond. Bij de kosten was alleen de dimensie woningvoorraad een significante factor. Hoe beter de woningvoorraad, hoe lager de kosten van jeugdhulpgebruik.

Ook is getoetst op de relatie van jeugdhulpgebruik met aspecten van de regionale Gezondheidsmonitor (ervaren gezondheid, chronische aandoeningen, depressie, overmatig alcoholgebruik en huiselijk geweld). Hieruit bleek dat de meeste aspecten van de Gezondheidsmonitor niet significant bijdroegen aan de verklaring van het jeugdhulpgebruik en de kosten in Rotterdam en in de regio, na correctie voor de risicofactoren uit het ‘’oude’’ Verdeelmodel. Alleen het hebben van een chronische aandoening speelde een rol in de regio Rotterdam-Rijnmond: hoe hoger het percentage 18-60 jarigen met een chronische aandoening, hoe lager het jeugdhulpgebruik onder jeugdigen. Voor Rotterdam werd eenzelfde verband gevonden tussen het jeugdhulpgebruik en overmatig alcoholgebruik: hoe hoger het percentage 18-60 jarigen dat overmatig alcohol gebruikt, hoe lager het jeugdhulpgebruik. Er is geen duidelijke verklaring voor deze gevonden verbanden.

Belangrijkste risicofactoren op wijkniveau
Tabel 22 geeft een overzicht van de risicofactoren met de hoogste verklaarde variantie voor jeugdhulpgebruik en kosten bij de verschillende typen jeugdhulp.

Tabel 22 *Risicofactoren met de hoogste verklaarde variantie voor jeugdhulpgebruik en de kosten op wijkniveau, regio Rotterdam-Rijnmond en gemeente Rotterdam*

	Regio Rotterdam-Rijnmond		**Gemeente Rotterdam**	
	Jeugdhulp-gebruik	**Kosten**	**Jeugdhulp-gebruik**	**Kosten**
Jeugd- en Opvoedhulp	% eenouder-gezinnen ↑	% jongens/ mannen ↑	% laag opleidings-niveau kind ↑	% jongens/ mannen ↑
Jeugdbescherming	% eenouder-gezinnen ↑	-	% jongens ↑	% jongens/ mannen ↑
Jeugdreclassering	% eenouder-gezinnen ↑	% niet-westers allochtoon ↑	% eenouder-gezinnen ↑	% niet-westers allochtoon ↑
Jeugd-GGZ	% niet-westers allochtoon ↓	-	% niet-westers allochtoon ↓	% jongens/ mannen ↑
Jeugd-AWBZ ZIN	% jongens/ mannen ↑	% jongens/ mannen ↑	% jongens/ mannen ↑	% jongens/ mannen ↑
Jeugd-AWBZ PGB	% niet-westers allochtoon ↓	% niet-westers allochtoon ↓	% jongens/ mannen ↑	% jongens/ mannen ↑
Alle jeugdhulp	**% eenouder-gezinnen ↑**	**% jongens/ mannen ↑**	**% jongens/ mannen ↑**	**% eenouder-gezinnen ↑**

De pijlen geven aan dat de regressiecoëfficiënt significant is. ↑ = een toename en ↓ = een afname.

Uit *Tabel 22* blijkt dat de invloed van de risicofactoren verschilt voor de drie deelsectoren die worden gedecentraliseerd: de provinciaal/Stadsregionaal gefinancierde jeugdzorg, de jeugd-GGZ en de AWBZ-gefinancierde jeugdhulp. Bij de provinciaal/Stadsregionaal gefinancierde jeugdzorg lijkt vooral de factor eenoudergezin belangrijk, bij de jeugd-GGZ is dit vooral het percentage niet-westers allochtonen dat een negatief verband heeft met jeugd-GGZ en bij de jeugd-AWBZ lijkt vooral geslacht van invloed.

In *Tabel 22* worden ook verschillen tussen de regio als geheel en Rotterdam afzonderlijk zichtbaar. De factor met de hoogste verklaarde variantie bij het totale jeugdhulpgebruik in de regio is het percentage eenoudergezinnen, in Rotterdam is dit het percentage jongens/mannen.

Invloed van gemeentegrootte en differentiatie naar herkomst
Uit *Tabel 22* blijkt dat er verschil is tussen de invloed van de risicofactoren in de analyses voor de hele regio en die alleen voor Rotterdam. Het lijkt erop dat risicofactoren verschillend inwerken, afhankelijk van de grootte van de gemeente. Dit is ook wat Cebeon als kritiek verwoordde op het ‘’oude’’ Verdeelmodel van het SCP.

Om dit te toetsen zijn de complete modellen voor jeugdhulpgebruik en de –kosten vergeleken naar gemeentegrootte. Er is een indeling gemaakt naar kleine (minder dan 50.000 inwoners), middelgrote (50.000-100.000 inwoners) en grote gemeenten (meer dan 100.000).

Uit deze analyses bleek dat het percentage jongens/mannen in een grote gemeente meer invloed heeft op jeugdhulpgebruik en -kosten dan in middelgrote en kleine gemeenten. Daarnaast zagen we dat het percentage eenoudergezinnen in middelgrote gemeenten een kleinere invloed heeft op jeugdhulpgebruik dan in grote gemeenten. Eenoudergezinnen in kleine en middelgrote gemeenten ontvangen mogelijk meer hulp uit de omgeving of wonen dichter bij familie.

Analyses voor Rotterdam laten ook zien dat de kans op jeugdhulpgebruik varieert tussen de diverse niet-westers allochtone groepen; sommige groepen hebben meer kans om in jeugdhulp terecht te komen dan andere. Voor alle subgroepen geldt dat het risico op een jeugdreclasseringsmaatregel hoger is ten opzichte van autochtone jeugdigen. Met name bij de Kaapverdiaanse en de Antilliaanse groep zijn de risico’s hoog. Ook voor de maatregel jeugdbescherming geldt -met uitzondering van de Turkse en Kaapverdiaanse groep- dat het risico hoger is vergeleken met autochtone jeugdigen. De Turkse groep heeft een lagere kans op gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp, jeugd-GGZ en zorg voor de jeugd-LVB. Voor de GGZ geldt voor alle niet-westers allochtone groepen een lager risico op zorggebruik, bij jeugd-LVB zorg geldt dit voor sommige groepen. Dus deze laatste kritiek op het ‘’oude’’ Verdeelmodel door Cebeon –differentiatie naar subgroepen binnen niet-westers allochtonen- lijkt eveneens hout te snijden.

Cumulatie
Kinderen uit gezinnen met meer risicofactoren hebben over het algemeen meer problemen wat kan leiden tot een hoger zorggebruik. De vraag is of deze risicofactoren elkaar ook versterken, zodat het gezamenlijk effect groter is, oftewel een plus een is drie. Dit wordt ook wel exponentiële cumulatie genoemd. Met behulp van de data voor jeugdhulpgebruik en -kosten van zorginstellingen en de GBA gegevens van de gemeente Rotterdam zijn hiervoor enige analyses uitgevoerd. Deze analyses zijn uitgevoerd voor het totale jeugdhulpgebruik op kindniveau. Bij de AWBZ-gefinancierde hulp waren alleen gegevens beschikbaar over LVB zorg voor jeugd. Risicofactoren die zijn meegenomen zijn: geslacht (jongen), herkomst (niet-westers allochtoon), gezinssamenstelling (eenoudergezin), laag opleidingsniveau van het kind en lage WOZ waarde. Geanalyseerd is hoe het percentage jeugdigen met een, twee, drie, vier of vijf risicofactoren en jeugdhulpgebruik toeneemt en of de verschillen in percentages significant zijn.

De resultaten van bovenstaande analyse op kindniveau duiden op exponentiële cumulatie; vooral bij vier en vijf risicofactoren loopt het jeugdhulpgebruik sterk op, van 8% bij drie factoren tot 19% bij vijf risicofactoren. Daarnaast neemt de kans op zorg ook meer dan lineair toe bij drie of meer risicofactoren.

Eenzelfde analyse op kindniveau voor de kosten per jeugdige in zorg leidt echter niet tot een duidelijk exponentieel verband. De kosten per jeugdige in zorg nemen toe bij meer risicofactoren, echter de kosten nemen pas bij vier risicofactoren sterk toe.

Uit analyses op wijkniveau waarbij combinaties van wijkkenmerken zijn getoetst, zijn er geen aanwijzingen voor exponentiële cumulatie.

Vergelijking met het SCP rapport Terecht in de jeugdzorg
Het SCP heeft in januari 2013 een rapport uitgebracht, *Terecht in de jeugdzorg*, waarin de resultaten van een onderzoek naar problematiek, zorggebruik en achtergrondkenmerken van ouders en kinderen worden gepresenteerd. Basis hiervan is een grootschalige enquête onder 25.000 ouders. Ongeveer 10% van deze ouders hadden een kind in geïndiceerde zorg.

In deze paragraaf zal een korte vergelijking van dit rapport met de resultaten van het SCP rapport worden gemaakt[31].

Tabel 23 laat zien dat er veel overeenkomsten zijn tussen de uitkomsten van het SCP rapport (OJO onderzoek) en het VOO onderzoek, zeker bij de analyses op individueel niveau. Er doen zich alleen verschillen voor bij de factoren herkomst, gezinssamenstelling en inkomen. Volgens het SCP gebruiken niet-westers allochtone gezinnen meer provinciaal-gefinancierde jeugdzorg. Op individueel niveau vinden wij in het VOO onderzoek dat niet-westers allochtone jeugdigen een hogere kans op jeugdbescherming en jeugdreclassering (gedwongen kader) hebben. Voor Jeugd- en Opvoedhulp was het verband niet significant.

Eenoudergezinnen gebruiken minder jeugd-GGZ volgens het SCP. Uit het VOO onderzoek blijkt dat in wijken met veel eenoudergezinnen het gebruik van alle jeugdhulp groter is, ook van jeugd-GGZ. Op individueel niveau hebben kinderen uit eenoudergezinnen ook meer kans om in jeugd-GGZ terecht te komen.

Volgens het SCP gebruiken gezinnen met een laag inkomen minder jeugd-GGZ. In de gemeente Rotterdam zien we op wijkniveau het omgekeerde: daar hangt een hoog percentage inkomensontvangers met een laag inkomen samen met een hoog gebruik van jeugd-GGZ.

[31] Daarbij moet opgemerkt worden dat de basis van de resultaten verschilt. Het SCP rapport is op basis van een enquête, terwijl de basis van dit rapport registratiegegevens van jeugdhulpgebruik zijn. Het SCP heeft vooral analyses op individueel niveau uitgevoerd, terwijl in dit rapport de nadruk ligt op analyses op wijkniveau. Bij de analyses in dit rapport is wel een veel hoger aantal jeugdigen in zorg betrokken. Alleen al in de jeugd-GGZ gaat het om ruim 16.000 jeugdigen in zorg in de regio. Het SCP heeft een steekproef getrokken over heel Nederland, in onze analyses voor dit rapport zijn alleen de registratiegegevens van jeugdige zorggebruikers uit de regio Rotterdam-Rijnmond gebruikt.

Tabel 23 Vergelijking van de resultaten over risicofactoren uit het SCP rapport met VOO resultaten

Risicofactor	SCP rapport Terecht in de jeugdzorg	VOO
Geslacht (jongen)	Meer problemen. Gezien problematiek meer zorggebruik.	Op wijkniveau: Een hoog percentage jongens/mannen in een wijk hangt samen met een hoog gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp, Jeugd-GGZ en jeugd-AWBZ in de wijk. Ook hangt het samen met een hoog totaal jeugdhulpgebruik. Op individueel niveau: Jongens hebben een grotere kans op jeugdhulpgebruik. Dit geldt voor alle typen jeugdhulp, met uitzondering van de jeugdbescherming.
Lage opleiding kind	Meer problemen. Gezien problematiek meer zorggebruik.	Op wijkniveau: Het percentage kinderen met een lage opleiding in een wijk hangt niet significant samen met jeugdhulpgebruik in de wijk. Op individueel niveau: Kinderen met een lage opleiding hebben veel meer kans om in jeugdhulp terecht te komen. Dit geldt zeer sterk voor de jeugdreclassering en de LVB.
Herkomst	Minder ernstige problematiek (gerapporteerd). Niet westerse migranten hebben een kleinere kans om in de zorg terecht te komen. Als zij in zorg zijn: meer gebruik provinciaal-gefinancierde jeugdzorg, minder GGZ zorggebruik.	Op wijkniveau: Een hoog percentage niet-westerse allochtonen hangt samen met een laag aantal kinderen in jeugdhulp, met name bij de jeugd-GGZ. Een uitzondering hierop vormt de jeugdreclassering, waar een hoog percentage niet-westers allochtonen samenhangt met een hoog aantal kinderen met jeugdreclassering. Op individueel niveau: Kinderen met een niet-westers allochtone achtergrond hebben meer kans om in jeugdbescherming en jeugdreclassering terecht te komen en minder kans om in jeugd-GGZ terecht te komen.
Eenoudergezin	Meer problemen. Meer gebruik provinciaal gefinancierde jeugdzorg, minder GGZ zorggebruik.	Op wijkniveau: Een hoog percentage eenoudergezinnen in de wijk hangt samen met een hoog gebruik van alle vormen van jeugdhulp in de regio. In Rotterdam is de invloed van deze risicofactor beperkt tot de jeugdreclassering, de jeugd-GGZ en het totale jeugdhulpgebruik. Op individueel niveau: Kinderen uit eenoudergezinnen hebben meer kans om in alle vormen van jeugdhulp terecht te komen, vooral in Jeugd- en Opvoedhulp en in jeugdbescherming.

Laag inkomen	Niet in SCP rapport, wel laagopgeleide ouders: Minder ernstige problematiek (gerapporteerd). Meer zorggebruik (meer provinciaal-gefinancierde jeugdzorg en LVB, minder GGZ).	Op wijkniveau: Een hoog percentage inkomensontvangers met een laag inkomen in de wijk hangt samen met een hoog gebruik van Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdreclassering, jeugd-AWBZ en totaal jeugdhulpgebruik in de regio. In Rotterdam hangt het percentage inkomensontvangers met een laag inkomen alleen samen met jeugd-GGZ, AWBZ-PGB en het totale jeugdhulpgebruik. Op individueel niveau: Kinderen die in een woning met een lage WOZ waarde wonen bleken meer kans te lopen om in Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdbescherming en jeugdreclassering terecht te komen.
Ouders met lichamelijke ziekten, verslavingsproblemen, psychische problemen	Meer problemen (geldt voor verslaving en psychische problemen). Meer zorggebruik van het kind.	Op wijkniveau (4 gemeenten): Het bleek heel lastig om een verband tussen jeugdhulpgebruik en de Gezondheidsmonitor te leggen. Alleen het hebben van een chronische aandoening speelde een rol in de regio Rotterdam-Rijnmond en overmatig alcoholgebruik in Rotterdam. Beide hadden een negatief verband met jeugdhulpgebruik. Hiervoor is geen duidelijke verklaring.

De cumulatie in jeugdhulpgebruik die in dit VOO onderzoek is gevonden bij de analyses op kindniveau lijkt in tegenspraak met het SCP rapport Terecht in de jeugdzorg (2013) dat stelt dat een opeenstapeling van risicofactoren niet samenhangt met ernstige problematiek, als rekening wordt gehouden met de bijdragen van de afzonderlijke risicofactoren. In ons rapport is cumulatie echter getoetst voor jeugdhulpgebruik, door het SCP voor problematiek.

Aanbevelingen

De aanbevelingen die uit dit onderzoek voortkomen zijn:

- het SCP zou rekening moeten houden met de samenhang tussen risicofactoren, jeugdhulpgebruik en kosten die uit dit onderzoek naar voren komen
- het SCP zou rekening moeten houden met de latente vraag van niet-westers allochtone, laagopgeleide ouders en ouders met een laag inkomen
- de medewerkers van zorginkoop kunnen de toekomstige verdeling van jeugdzorgbudgetten over de wijken deels baseren op de uitkomsten van dit onderzoek
- de medewerkers die zich richten op preventie kunnen de uitkomsten op individueel (kind)niveau gebruiken voor gericht beleid naar type wijk en type doelgroep

De vijf risicofactoren van het SCP lijken nog steeds relevant, ook voor het nieuwe Verdeelmodel voor jeugdhulp. Uit dit onderzoek blijkt veel samenhang tussen risicofactoren in een wijk en op kindniveau en het jeugdhulpgebruik.

Alleen herkomst heeft een negatief verband met jeugdhulpgebruik (behalve bij jeugdreclassering). Wel blijken er grote verschillen in de mate van samenhang van risicofactoren met jeugdhulpgebruik tussen de verschillende domeinen (Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdbescherming etc.). Laag opleidingsniveau van een kind biedt alleen op individueel niveau meer kans op jeugdhulp, maar is niet op wijkniveau van invloed. Aangeraden wordt dat het SCP/Cebeon bij de ontwikkeling van het nieuwe Verdeelmodel voor de jeugdhulp rekening houden met de vijf risicofactoren, die in dit onderzoek geanalyseerd zijn. Wel is er een kanttekening voor wat betreft niet-westers allochtone jeugdigen en gezinnen.

Het SCP wil het nieuwe Verdeelmodel meer baseren op de vraag naar jeugdhulp (lees: problematiek) dan op het gebruik. Het SCP heeft problematiek in het OJO onderzoek echter slechts over een korte periode heeft gemeten en alleen op basis van zelfrapportages. Niet-westers allochtone en laagopgeleide ouders rapporteren minder problemen.

Bij niet-westers allochtone groepen is volgens literatuur een grote latente vraag en worden veel barrières ervaren in het vragen om hulp. De verwachting is dat door meer inzet van laagdrempelige hulp het jeugdhulpgebruik door niet-westers allochtone gezinnen zal toenemen. Dit is ook te hopen gezien de grotere kans op jeugdbescherming en jeugdreclassering bij niet-westers allochtone jeugdigen die uit dit VOO onderzoek blijkt. Jongeren en gezinnen komen in aanraking met hulp als gedrag al uit de hand gelopen is. Aangeraden wordt dat de gemeenten van de Rijnmond regio met het SCP bespreken hoe rekening wordt gehouden in het Verdeelmodel met deze latente vraag van niet-westers allochtone jeugdigen en gezinnen.

Uit dit VOO onderzoek blijkt dat in wijken met veel inkomensontvangers met een laag inkomen het jeugdhulpgebruik vaak hoog is, met name bij Jeugd- en Opvoedhulp, jeugdreclassering en jeugd-AWBZ. Laagopgeleide ouders (die vaak een laag inkomen hebben) gebruiken volgens het SCP rapport ook meer zorg (Jeugd- en Opvoedhulp en LVB), maar rapporteren minder problemen. Ook hier is wordt aangeraden om met het SCP te bespreken om hiermee rekening te houden in het nieuwe Verdeelmodel.

Een andere uitkomst van dit VOO onderzoek die relevant is voor het Verdeelmodel is het al dan niet voorkomen van exponentiële cumulatie. In dit onderzoek is een exponentiële toename van (de kans op) jeugdhulpgebruik gevonden bij een toename van het aantal risicofactoren op individueel niveau. Cumulatie voegt echter niets toe aan de voorspelling van zorggebruik op wijkniveau en hoeft dan ook niet additioneel te worden meegewogen in het Verdeelmodel.

Voor de verdeling van de budgetten over wijken zou gebruik gemaakt kunnen worden van de regressievergelijking die de samenhang van de verschillende risicofactoren met de kosten van jeugdhulpgebruik aangeven. Een jaarlijkse correctie voor het percentage niet-westers allochtonen lijkt wel nodig. Het is ook wel zaak om elke 3-4 jaar te toetsen of het verband met risicofactoren nog geldig is.

De gegevens over de kans op jeugdhulpgebruik op individueel (kind)niveau zijn relevant voor de inrichting van het nieuwe jeugdstelsel, met name als uitgangspunt voor preventie. Aangeraden wordt om gericht beleid te voeren naar type wijk en type doelgroep, zodat via preventieve jeugdhulp een deel van de problematiek kan worden opgevangen. Speciale aandacht is daarbij gewenst voor eenoudergezinnen, gezinnen met lage inkomens, niet-westers allochtone gezinnen en specifieke problematiek van laagopgeleide jongeren en jongens in het algemeen.

Literatuur

Cebeon (2008). *Quick scan raming en objectieve verdeling jeugdzorg*. Amsterdam: Cebeon.

Gaag, R., van der & B. Speet (2010). *Verschillen tussen allochtone en autochtone cliënten*. Bureau Jeugdzorg Utrecht onderzoekt indicaties voor vrijwillige geïndiceerde jeugdzorg. Jeugd en Co, no. 4, 2010.

Gezondheidsraad (2012). *Psychische gezondheid en zorggebruik van migrantenjeugd*, september 2012.

GGD Rotterdam (2013). *Startfoto regio Rotterdam-Rijnmond, zorggebruik en zorgkosten van de jeugd in 2010 en 2011.* Rotterdam: GGD Rotterdam.

GGD Rotterdam (2013). *Startfoto Rotterdam, zorggebruik en zorgkosten van de jeugd in 2010 en 2011.* Rotterdam: GGD Rotterdam.

Nienhuis, A.M.P., A.M. van Essen, H.A. Doelman-van Geest, *Invloed ontwikkeling demografie en risicofactoren op de vraag naar Jeugdzorg*. 2011, Tympaan: Den Haag.

SCP (2009). *De jeugd een zorg. Ramings- en verdeelmodel jeugdzorg 2007*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

SCP (2013). *Terecht in de jeugdzorg. Voorspellers van kind- en opvoedproblematiek en jeugdzorggebruik*. Den Haag: Sociaal Cultureel Planbureau.

Wierdsma, A.J. & Kamperman, A.M. (2011). *Contact met jeugd-ggz is een zaak van culturele en sociaaleconomische verschillen*. Tijdschrift voor Psychiatrie 53 (2011) 11.

Bijlage 1 Lijst met deelnemende zorgaanbieders (cliëntgegevens)

Jeugdzorg:
- Stek Jeugdhulp
- Stichting Prokino
- Timon
- FlexusJeugdplein
- Horizon Jeugd en Onderwijs
- Trivium Lindenhof
- Pluryn/De Hoenderloogroep
- Avenier

Jeugd-GGZ:
- De Viersprong
- Lucertis
- Yulius
- De Hoop
- Riagg Rijnmond
- Eleos
- GGZ Delfland
- Antes (voorheen Bouman en Delta psychiatrisch centrum)

Jeugd-LVB:
- Grote zorgaanbieder

Indicatiestellende organisatie:
Bureau Jeugdzorg Stadsregio Rotterdam

Colofon

Tekst: Justine Anschutz,
Lenette Rietveld,
Cathelijne Mieloo,
Annelies van den Einde-Bus.

December 2013

Gemeente Rotterdam
Afd. Onderzoek en Business Intelligence/
Rotterdamse Service Organisatie
www.rotterdam.nl/nieuwjeugdstelsel